

Nəsir
İmanquliyevin
həyat
dərsi

» səhifə 5

“Cahangirdən
Cahangirə” cən
davam edən uzun
səhnə və sənət yolu

» səhifə 6

Əli Kərimin
rus
ədəbiyyatından
tərcümələri

» səhifə 12

İkicildlik “Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı” antologiyası Moskvada təqdim olundu

» səhifə 4

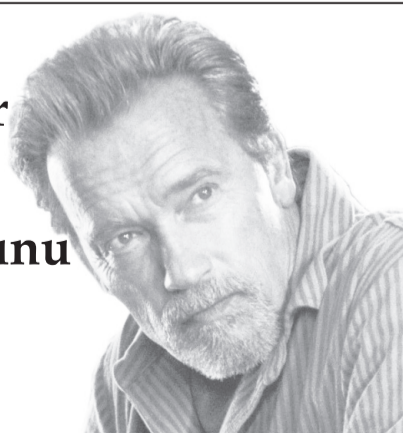

İlk bədii
filmlərimiz
və rejissor
Svetlov

» səhifə 7

Arnold
Şvartseneger
Vitali
Kaloyev rolunu
ifa edəcək

» səhifə 16

ANONS

Deməyin ki, demədi...

» səhifə 3

*Elçinin Türkiyədə
yeni kitabı nəşr edilib*

» səhifə 4

Mələyin İblis anası

» səhifə 5

*Azərbaycanın teatr
xadimlərinə TÜRKSOY-
un “Haldun Tanər”
medalı təqdim olunub*

» səhifə 6

*Tərcümədə yalançı
ekvivalentlik*

» səhifə 8

Bir nazir

» səhifə 9

*Nadir şahın Məşhədin
mütəvəllisi Mirzə
Məhəmməd Rzaya
yazdığı rəqəm*

» səhifə 11

Yazı sənəti

» səhifə 13

*Kafkanın hikmətli
sözləri*

» səhifə 13

*Radioaktiv yağıntılar
nədir?*

» səhifə 14

*Leonardo di Kaprio
vətəndaşlığımı
dəyişmək istəyir*

» səhifə 16

Dekabrın 24-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və xanımı Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə paytaxtın Nərimanov rayonunda gözdən əlillər üçün inşa olunan yaşayış binası istifadəyə verilib.

Əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Səlim Müslümov görülən işlərlə bağlı dövlətimizin başçısına məlumat verdi. Binanın tikintisinə 2011-ci ilin dekabrında başlanılıb və artıq bina istismara hazırdır. Binada gözdən əlillər üçün xüsusi layihə əsasında məişət şəraiti yaradılıb. Onların əl və ayaqla hiss etmələrinin asanlaşdırılması üçün müvafiq yerlərdə xüsusi tikinti materiallarından və işarələrdən istifadə olunub.

Dövlətimizin başçısı yeni binanın sakinləri ilə görüşdü.

Daha sonra Dövlətimizin başçısı mənzillərin orderlərini sakinlərə təqdim etdi.

Sonra xatirə şəkli çəkdirildi.

Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva mənzillərdə yaradılan şəraitlə tanış oldular. Binadakı 132 mənzildən 22-si üç, 44-ü iki, 66-sı isə bir otaqlıdır. Burada sakinlərin rahatlığı üçün hər cür şərait yaradılıb.

Qeyd edək ki, son illərdə Azərbaycanın iqtisadi həyatında mühüm nailiyyətlərin əldə edilməsi ilə yanaşı, əhalinin sosial müdafiəsinin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində vacib tədbirlər həyata keçirilir. Ölkəmizin davamlı tərəqqisi sosial müdafiəyə daha çox ehtiyacı olan təbəqənin zəruri tələbatlarını ödəmək üçün yeni imkanlar yaradır. Bu baxımdan əlil insanların mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması Azərbaycan Prezidentinin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir.

Nərimanov rayonunda gözdən əlillər üçün yeni binanın istifadəyə verilməsi də bu kateqoriyadan olan insanlara dövlətimizin başçısının göstərdiyi qayğının bariz nümunəsidir. Hazırda gözdən əlillərin ictimai həyatın bütün sahələrində iştirakına lazımı şəraitin yaradılması üçün davamlı işlər görülür.

Təsisçi: Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi
Baş redaktor: Yaşar Əliyev
İcraçı direktor: Bəhlul Seyfəddinoğlu
Redaksiya heyəti: Nəriman Əbdülrəhmanlı, Feyziyyə, Nərinə Əliyeva, Rəbiqə Nazimqızı
Qəzet 2014-cü ilin 24 oktyabrından çıxır.
"Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunub.
Tiraj: 1250.
Sifariş: 4046
Ünvan: Bakı, Topçubaşov küçəsi 74. **Telefon:** 595 16 05.
E-mail: aydinyol.az@gmail.com
Qəzet Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçib.
Şəhadətnamə nömrəsi: 4120

Prezident İlham Əliyev gözdən əlillər üçün yeni yaşayış binasının açılışında iştirak edib

Heydər Əliyev Fondu tərəfindən həyata keçirilən layihə çərçivəsində ölkənin üç bölgəsində fəaliyyətə başlayan Regional İnformasiya Mərkəzləri gözdən əlil şəxslərin və görmə qabiliyyəti zəif insanların informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadəsinə geniş imkanlar yaradıb. Gözdən əlillərin peşə reabilitasiyası və məşğulluq imkanlarının dəstəklənməsi məqsədilə Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən təkcə 2014-2015-ci illərdə 100-ə yaxın belə şəxs brayl sistemi üzrə peşə hazırlığına cəlb olunub.

Eyni zamanda, hazırda Bakının Sabunçu rayonunun Zabrat qəsəbəsində gözdən əlillər üçün Tədris-Bərpa Mərkəzinin binası inşa olunur. Burada həm peşə tədrisinin, həm də tibbi xidmətin təşkili üçün müvafiq şərait yaradılacaq.

Daha sonra Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Nərimanov rayon Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzi və 8 saylı tibbi sosial ekspert komissiyasının yeni inzibati binasının açılışında iştirak etdilər.

Dövlətimizin başçısı binanın rəsmi açılışını bildiren lenti kəsdi.

Binanın foyesində ümummilli lider Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin sağlamlıq imkanları məhdud insanlara göstərdikləri qayğı və onlarla keçirilən görüşləri əks etdirən fotolardan ibarət guşə yaradılıb.

Onu da deyək ki, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən Tibbi-Sosial Ekspert komissiyalarında əhaliyə xidmət şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı mühüm işlər aparılır.

Artıq nazirliyin bütün ekspert komissiyaları müasir iş şəraiti və tibbi avadanlıqla, müayinə cihazları ilə təmin olunublar. Burada da komissiyaların normal fəaliyyət göstərməsi üçün hər cür şərait var. Bina ekspertiza cihazları, məişət avadanlığı ilə tam təmin olunub. Yeni binada yaradılan şərait əlillik müayinələrinin aparılmasına, eləcə də müayinələrin nəticələrinə dair məlumatların aidiyyəti qurumlar arasında elektron şəkildə mübadiləsinə xidmət edir. Bu isə əlillik təyinatı prosesində şəffahlığın təmin olunmasına, məmur-vətəndaş ünsiyyətinin minimuma endirilməsinə imkan yaradacaq.

Nərimanov rayon Əhalinin Sosial Müdafiəsi Mərkəzi də müasir texniki avadanlıqla təchiz olunub. Mərkəzdə vətəndaşların müraciətlərinə baxılması üçün zəruri şərait var. Bu da müraciətlərə baxılmasında şəffaf iş rejiminin təmin olunmasına xidmət edir.

Prezident İlham Əliyev Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin mərkəzləşdirilmiş informasiya sistemində ünvanlı dövlət sosial yardımını üzrə Vahid Elektron Müraciət və Təyinat Alt Sistemi - VEMTAS üzrə görülən işlərlə bağlı da məlumat verdi. Yeni sistem vətəndaşlara ünvanlı dövlət sosial yardımını üzrə sürətli, rahat və şəffaf xidmətlərə geniş çıxış imkanı yaradacaq. Ünvanlı sosial yardımların təyinatı prosesində məmur-vətəndaş təmaslarının minimuma endirilməsi üçün bu sahənin tam avtomatlaşdırılması islahat tədbirlərinin əsası təşkil edib. Bununla əlaqədar müraciətlərin elektron qaydada qəbulunu və yardımların avtomatik şəkildə təyinatını nəzərdə tutan sistem formalaşdırılıb. Belə ki, vətəndaşların infoköşklərdən etdikləri elektron müraciətlər VEMTAS vasitəsilə qəbul ediləcək. Bu müraciətlər əsasında vətəndaşların ünvanlı dövlət sosial yardımını

almaq hüququna baxılması üçün lazımı arayış və məlumatlar artıq onlardan yox, müvafiq dövlət qurumlarından elektron formada əldə olunacaq. Sonra əhalinin sosial müdafiəsi mərkəzləri həmin ailələrin maddi-məişət şəraitinin müayinəsini aparacaq və nəticələrin VEMTAS-a ötürülməsini təmin edəcək. Məhz bundan sonra müraciət edən ailəyə yardımın təyini olunması ilə bağlı qərar qəbul ediləcək.

Dövlətimizin başçısına məlumat verildi ki, Respublika Gözdən Əlillər Cəmiyyəti də bu binada fəaliyyət göstərəcək. Zirzəmi hissəsi Cəmiyyətin istehsalat sahəsi üçün nəzərdə tutulub. Binanın aşağı mərtəbələrində isə gözdən əlillərin asudə vaxtlarda mənalı istirahəti, habelə onlarla bağlı ictimai-mədəni tədbirlərin keçirilməsi üçün lazımı şərait yaradılıb, ətrafda abadlıq işləri aparılıb.

Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Cəlilabadda inşa edilmiş yeni bina istifadəyə verilib

Fondun Rusiya nümayəndəliyi isə Moskvada kimsəsiz və valideyn himayəsindən məhrum uşaqlar üçün şənlik təşkil edib

Dekabrın 23-də Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Cəlilabad şəhər 5 nömrəli körpələr evi-uşaq bağçası üçün inşa edilmiş yeni ikimərtəbəli bina istifadəyə verilib.

16 otaqdan ibarət olan bağçada balacaların təlim-tərbiyəsi üçün hər cür şərait yaradılıb. Təhsil ocağında fəaliyyət göstərəcək dörd qrupun hər birinin məşğələ, oyun, gimnastika zalları, kompyuter, yataq otaqları və yeməxanası var.

Bina yeni avadanlıq və inventarlarla təchiz edilib.

Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyi tərəfindən

Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi (ÜAK) ilə birlikdə Moskvadakı "Baku" kinoteatrında kimsəsiz və valideyn himayəsindən məhrum uşaqlar üçün Yeni il şənliyi təşkil edilib.

Bayrama 500-dən çox uşaq – general Kərim Kərimov adına 1583 nömrəli gimnaziyanın və 1331 nömrəli gürcü etnomədəni təmayüllü məktəbin şagirdləri, RF paytaxtındakı uşaq evlərində tərbiyə alan balacalar gəlib.

Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin əməkdaşı Ayan Həsənova deyib: "Biz Yeni il bayramına xüsusi hazırlaşırıq. Uşaqlara sehirli və heyrətamiz nağıl dünyası bəxş etmək bizi həmişə sevindirir. Hər il təcrübəli artistləri dəvət edir, tədbirin ssenarisini və xüsusi effektləri hərtərəfli götür-qoy edirik. Bütün bu işlər Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyevanın ciddi nəzarəti altında keçirilir".

Həmin gün peşəkar animatorlar "Akva-qrim", "Bacarıqlı əllər dərnəyi", Şaxta Baba, Qar Qız

və Küpəgirən qarının iştirakı ilə "Yolka ətrafında", "Sabun qovuşları şousu", "Şokoladlı fontan", "Foto-teatr" attraksionu və başqa interaktiv proqramlarla uşaqları sevindiriblər.

Rusiyanın Əməkdar artisti, teatr və kino aktyoru, "Ostankino" Uşaq Akademiyasının emalatxana rəhbəri Aleksandr Oleşko kinoteatrın tamaşa zalında öz repertuarından məşhur uşaq mahnılarını ifa edib.

S.Obratsov adına Moskva Akademik Kukla Teatrının artistləri tərəfindən hazırlanmış "Morozko" kukla tamaşası xüsusi maraqla qarşılanıb.

Bayrama gəlmiş uşaqların hamısına ənənəvi Yeni il hədiyyələri paylanıb.

Bakıda keçiriləcək BMT Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun loqotipi təqdim olunub

“Lahic misgərlik sənəti”nin UNESCO-nun Qeyri-maddi mədəni irs üzrə Repräsentativ siyahısına daxil edilməsi və 2016-cı ilin 25-27 aprel tarixində Bakıda keçiriləcək BMT Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun loqotipinin təqdimat mərasimi keçirilib.

AzərTAC xəbər verir ki, tədbirdən əvvəl mərkəzin foyesində Qədim Musiqi Alətləri Ansamblının ifasında musiqilər səsləndirilib, UNESCO və İSESCO-nun xətti ilə ölkəmizdə keçirilən tədbirlər barədə məlumatları əks etdirən stendlər və misgərlik sənəti nümunələri sərgilənib.

Təqdimat mərasimində çıxış edən mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev bu tədbiri iki hadisəyə həsr etdiklərini söyləyib. Bunlardan biri “Lahic misgərlik sənəti”nin UNESCO-nun

Qeyri-maddi mədəni irs üzrə Repräsentativ siyahısına daxil edilməsi ilə bağlıdır. Qeyd olunub ki, bu il noyabrın 30-da Namibiya Respublikasının paytaxtı Vindhuk şəhərində UNESCO-nun Qeyri-maddi mədəni irsin qorunması üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin 10-cu sessiyası keçirilib. Azərbaycan tərəfindən “Lahic misgərlik sənəti” nominasiyası təqdim olunub və fayl Qeyri-maddi mədəni irsin qorunmasına dair Konvensiyanın bütün kriteriyalarına

cavab verməklə yanaşı, nümunəvi namizədlik faylı kimi UNESCO-nun Bəşəriyyətin Qeyri-maddi mədəni irs üzrə Repräsentativ siyahısına daxil edilib. Bununla da tar, muğam, aşıq, kəlağayı sənəti və digər mədəniyyət nümunələrimizlə bərabər Lahic misgərlik sənəti də bütün bəşəriyyətə məxsus olub.

Diqqətə çatdırılıb ki, bu prosesləri uğurla həyata keçirmək üçün bir çox amillər lazımdır. Bunlardan biri də beynəlxalq aləmdə ölkəmizin

nüfuza sahib olmasıdır. Vurğulanıb ki, Prezident İlham Əliyevin yürütdüyü siyasət və Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın UNESCO-dakı fəaliyyəti nəticəsində buna nail olunub.

Nazir eyni zamanda bildirib ki, 2016-cı il aprelin 25-dən 27-dək Bakı şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumu keçiriləcək. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə BMT Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun Bakı şəhərində keçirilməsi ilə bağlı Təşkilat Komitəsi yaradılıb.

Misgərlik sənətinin vətəni olan Lahicə bağlı video çarx nümayiş edildikdən sonra BMT Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun loqotipinin və internet sahifəsinin təqdimatı olub.

Tədbir konsert proqramı ilə davam edib.

Deməyin ki, demədi...

Azərbaycan maraqlı diyardır. Bizdə hər şey mütləq qəfil olur. Gecədə qəfil düşür, səhər də qəfil açılır; qış da qəfil yetişir, yay da...

Yəqin yadıңызdadır, çox qabaqlar, sovet dövründə, hələ atmosferdə ozon dəliyi peyda olmamış, Bakıda hərdən qar-zad da yağardı. Yarımca qarış qar yağdısa, vəssalam - həyat bilmərrə dayanardı. Qaz, işıq kəsilər, çörək tapılmaz, yollarda hərəkət dayanar, məktəblər uşaqları sevindirmək üçün bağlanardı. Soyuqdan “dərsə gedə bilməyən” biz uşaqlar da məktəbin qabağında yığış qızıl-oğlanlı cumardıq Dağüstü parka. Qar yağın günü icrası vacib bir ritualımız vardı: Dağüstü parkdan tərpaşağı sürüşə-sürüşə enərdik Bakı zooparkına, qarın yağmasından, eynən hökumətimiz kimi çasmış heyvanlarla məzələnib, ordan da düşərdik Venesiyaya - əməlli donubsa, buzun üstündə sürüşməyə. Sonra da “Sadko” kafesində isti qəhvə içib dərsdən gəlirmiş kimi, qayıdardıq evimizə...

Bəs hökumət neynərdi? Hökumət də uzaq kəndləri Allah ümidinə buraxıb, yaxın kəndlərə vertolyotla çörək daşıyırdı. Axşam xəbərlərinə baxanda görərdin ki, hamı qışın dəvətsiz gəlişindən dad eləyir, bu qəfil gəlişin gül kimi həyatımızın normal axarını necə insafsızcasına pozduğundan, şəhər sakinlərinin necə dərin narahatlığına səbəb olduğundan dəm vurur.

Şəhər rəhbəri də, kimliyindən asılı olmayaraq, qışın gəlişindən axşam televizora baxanda xəbər tutar, ərindiyindən durub eyvana çıxmaz, səhər-səhər isti yatağından qalxanda isə qaşına-qaşına pəncərə önünə keçib küçədə ağaran qara, dəvə nalbəndə baxan kimi baxar, matı-qutu çəkilər, bərəmiş gözlərini döyüb əllərini-əllərinə vura-vura, “pat atonnan, qara bax, e-e-e!.. Mütləq fəvqəladə iclas çağırmaq lazımdır!” deyərdi. Elə təccüblənərdi, sanki göydən yağın Allahın qarı yox, sovetin paravozudur.

Mən təbii, adi, gözlənilən şeylərə heç cür adət edə bilməyən, onları “qəfil” adlandırmaq statusunu milli faciə səviyyəsinə qaldıran xalqımıza heyran qalırım. Özlüyümdə bu fenomenin izahını da tapmışam.

“Qəfil” və “qəflət” sözləri eyni kökdəndir. Başımıza gələn qanunauyğun hadisələrə “qəfil” deməyimiz isə yəqin, qəflət yuxusunda olmağa öyrəncəliliyimizdəndir...

İndi bu köşəni yazdım ki, qışın artıq xeyli vaxtdı gəldiyini yada salım, havaya aldanmasınlar, əlaqədar təşkilatlar texnikanın hazırlığını qar yağmamışdan yoxlasınlar; gözəl-gözəl körpülərin altına dolub onları kanala çevirən yağış-qar suyunu çəkmək üçün nasoslarını indidən sazlasınlar; bəzi yerlərdə istifadəsiz qalmış, bərk külək əsəndə tirtap aşan hündür kranların belini daş-divara indidən möhkəm-möhkəm bağlasınlar; xəzri başlayan kimi üzülük daşları rusun “Korvet” raketitək üzəşəği şığıyan göydələnlərin ətrafına təhlükəsizlik kəməri çəksinlər ki, camaat xata-baladan xilas olub gözəl qarın dadını əməllicə çıxara bilsin...

Bax, sonra deməyin ki, demədi!..

Avstriyanın turizm regionunda Azərbaycan musiqisi və mətbəxi nümayiş edilib

Avstriyanın ən füsunkar təbiətə malik Karintiya əyalətində, Alp dağlarının qoynunda yerləşən və yay-qış idmanı imkanlarına görə məşhur olan Hayliqenblut regionunda Azərbaycan musiqisi və mətbəxinə həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi və Hayliqenblut qəsəbəsində yerləşən “Hotel Rupertihaus” otelinin birgə təşəbbüsü ilə keçirilən tədbirdə yerli bələdiyyə və icra hakimiyyətinin rəsmiləri, ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbiri açan otelin sahibi Fərid Haqverdiyev Azərbaycan mədəniyyəti, musiqisi və mətbəxi barədə məlumat verib. O, Azərbaycan və Avstriya arasında oxşar cəhətlərə toxunub, Avstriyanın ən yüksək dağı Qrossqloknerin ətəklərində yerləşən bu turizm regionunda gələcəkdə hər iki ölkənin mədəni əlaqələrini yaxınlaşdırmağa xidmət edən tədbirlərə geniş yer verilməyini vurğulayıb.

Hayliqenblut qəsəbəsinin meri Yozef Şaxner Azərbaycan mədəniyyəti, mətbəxi və musiqisini tanıtmışa təşəbbüs göstərnlərə təşəkkür edib. O qeyd edib ki, sırf turizm regionu olan Hayliqenblutda yerli əhali üçün Azərbaycan və onun rəngarəng mədəniyyəti ilə tanış olmaq çox xoşdur. Bu ilin avqust ayında Azərbaycan musiqiçilərinin bu qəsəbədəki klassik konsertini məmnunluqla xatırladan Y.Şaxner Azərbaycan incəsənətinin təqdim edildiyi tədbirlərin ənənə halını alacağına ümidvar olduğunu bildirib.

F.Haqverdiyev Azərbaycan xalçalarının İrəvan qrupuna aid kitabı şəhər meriyasına hədiyyə edib.

Gənc tar ifaçısı Arslan Növrəli Azərbaycan milli musiqi parçalarını səsləndirib. Sonra qonaqlara Azərbaycandan dəvət olunmuş aşpazın hazırladığı milli xörəklər təqdim olunub.

Oteldə, həmçinin Azərbaycan mədəniyyəti, incəsənəti və tarixinə aid kitablar nümayiş etdirilib.

Elgün NİFTƏLİYEV

Yaponiyada təşkil olunan Beynəlxalq Mədəniyyət Festivalında Azərbaycan musiqisi səslənib

Yaponiyanın Hokkaydo Universitetində keçirilən Beynəlxalq Mədəniyyət Festivalında (International Cultural Festival 2015) Azərbaycan da təmsil olunub. Ənənəvi olaraq hər il təşkil olunan festival yeni il ərəfəsində Hokkaydo Universiteti Əcnəbi Tələbələr Assosiasiyasının (HUISA) təşkilatı dəstəyi ilə reallaşır.

HUISA-nın prezidenti, doktorant tələbə Əlibəy Məmmədov AzərTAC-ın Yaponiyadakı xüsusi müxbirinə bildirib ki, hər il təşkil olunan festivalda bir-birindən gözəl çıxışları izləmək üçün yüzlərlə insan qatılır. Bu ilki festival isə Sapporo şəhər meriyasının nümayəndələrinin və şəhər ziyalılarının onu izləməyə gəlməsi ilə daha da yaddaqalan olub. Müxtəlif ölkələri təmsil edən tələbələr milli geyimlərdə milli rəqslər və musiqi nömrələri nümayiş etdiriblər.

Universitetdə təhsil alan həmyerlilərimiz də festivalda Azərbaycan rəqslərini təqdim ediblər. Azərbaycanın “Naz elmə” rəqsi barədə iştirakçılara ətraflı məlumat verilib, rəqsin video görüntüsü nümayiş olunub. Çıxış bitdikdən sonra bir çox tamaşaçılar Azərbaycan rəqsləri ilə bağlı maraqlarını ifadə ediblər.

Universitetin biznesin idarə olunması və menecment fakültəsinin magistr tələbəsi Qabil Əliyev tamaşaçılara Azərbaycan musiqi sənəti haqqında ətraflı məlumat verib.

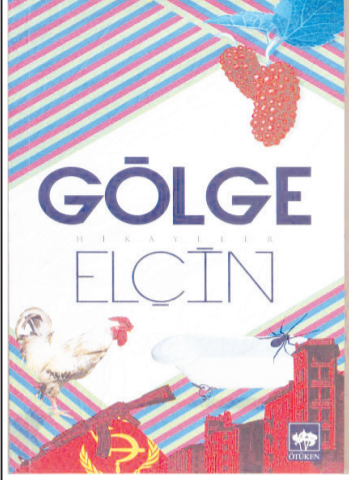
Azərbaycan musiqisinin köklərinin qədim dövrlərə gedib çıxdığını qeyd edən həmyerlimiz bildirib ki, Azərbaycanda melodiya və ritm zənginliyi ilə fərqlənən çoxlu sayda xalq mahnıları var. Tamaşaçılara UNESCO-nun qeyri-maddi mədəni İrs siyahısına daxil edilmiş muğam sənəti barədə də ətraflı məlumat verilib.

Azərbaycanın Xalq artisti Çingiz Mehdiyevin ifasında “Qaval daşı”, Məsum İbrahimovun ifasında “Səni qəmli görəndə”, Alim Qasimov və Fərqanə Qasimovanın muğamla sintez şəklinə ifa etdiyi “Say it right (Nelly Furtado)” mahnıları səsləndirilib.

Q.Əliyev 1965-ci ildə ekranlaşdırılmış Çar Rusiyasına qarşı qiyamı əks etdirən “Yenilməz batalyon” filminin musiqisi haqda məlumat verib və ekran əsərindəki mahnını canlı səsləndirib. Həmyerlilərimizin çıxışları izləyicilər tərəfindən maraqla qarşılanıb.

Vüqar AĞAYEV

Elçinin Türkiyədə yeni kitabı nəşr edilib

○ Xalq yazıçısı Elçin, əsərləri Türkiyədə ən çox nəşr olunan müasir dünya yazıçılarından biridir. Onun həm roman, povest və hekayələri, həm də pyesləri qardaş ölkədə dəfələrlə nəşr olunub, bir çox şəhər teatrlarında tamaşaya qoyulub.

AzərTAC xəbər verir ki, bugünlərdə Türkiyənin ən nüfuzlu nəşriyyatlardan biri olan "Ötügen" Xalq yazıçısının "Kölgə" adlı yeni kitabını nəşr edib. Kitaba müəllifin məşhur "Bayraqdar" və "Kaşeyin taleyi" povestləri, eləcə də son illərdə yazdığı hekayələri daxil edilib.

Nəşriyyat bu əsərlər haqqında yazır: "Elçin digər hekayə və romanlarında olduğu kimi, insanları yalnız təsvir edildikləri anlarda deyil, onların bütün varlıqlarını göstərməyi bacaran yazıçıdır".

Kitabda müəllifin geniş bioqrafiyası da verilib. "Kölgə", Elçinin Türkiyədə nəşr olunan iyirmi dördüncü kitabıdır.

Kamran Nəzirlinin yeni romanı çapdan çıxıb

○ "Mütərcim" nəşriyyatı yazıçı Kamran Nəzirlinin yeni kitabını - "Dördüncü Möhür" romanını çap edib. Bu, qısa hekayələr müəllifi kimi tanınan müəllifin ilk irihəcmli əsəridir. Roman 33 fəsil, 464 səhifədən ibarətdir. Maraqlı süjet xətti olan bədii-fəlsəfi-psixoloji məzmunu malik bu əsərdə yazıçı tarixi faktlardan və sənədlərdən də istifadə edib.

Romanın əsas qəhrəmanı Banu, iki dəfə qaçqınlıq həyatı yaşamış gənc azərbaycanlı qızıdır. Yeniyyətlik çağlarından bəri taleyin bütün ağır zərbələrini - baba, ata, əmi, oğul və digər qohumların itkisini yaşamış bu gənc qız sınır, Türkiyədə tibbi təhsil alır, vətənə dönür, klinikada işə düzəlir, inadla elmin dalınca düşür; birinci evlilik həyatı, sevgisi uğursuz olur, doğma balasını itirir... Taleyin yeni zərbələri onun elmi araşdırmalarına mane olmur... dünyanın qibtə edə biləcəyi həkim-psihiatr kimi tanınır. Bundan sonra anlayır ki, insanların psixoloji durumunda böyük problem var, dünya əhalisinin yarısından çoxunun psixoloji durumu acınacaqlıdır... müharibələr, etnik münaqişələr, qaçqınlıq, xəstəliklər, terrorlar... bəlkə elə bütün bunlar psixoloji pozuntularla bağlıdır? Bu qlobal problemi aradan qaldırmaq üçün gənc alim qız yollar axtarır, təlim proqramı hazırlayır. Onun psixo-analitik mülahizələri yenidir, dünya alimləri tərəfindən maraqla qarşılanır. O, dünyanın xilas olunmasının yollarını göstərməyə çalışır. Bunlar nədən ibarətdir? Ümumiyyətlə, bu, mümkündürmü?

Romanda bu suallara cavab tapmaq olar. Əsərdə yenilik bir də bundan ibarətdir ki, Qarabağ müharibəsi təkcə səngərdə yox, həm də çöldə-bayırda, küçədə, evdə, ailələrin, insanların içində, beynində, qəlblərində, psixoloji durumlarında, hərəkət və davranışlarında qələmə alınır, irreal və real tarixi hadisələr bir-biriylə harmonik vəhdətdə təsvir edilir.

Kitabı, Bakı Kitab Klubundan əldə etmək olar.

Dekabrın 23-də Moskvanın "Xarici ölkələr ədəbiyyatı" kitabxanasının Böyük zalında ikicildlik "Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı" antologiyası kitabının təqdimat mərasimi keçirilib. Tədbirdə Moskva Yazıçılar Birliyi, "Poetik Moskva" jurnalı, Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyi, Azərbaycan Mədəniyyəti Mərkəzinin nümayəndələri ilə yanaşı, tanınmış rus şair və yazıçıları, elm və sənət adamları da iştirak ediblər.

İkicildlik "Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı" antologiyası Moskvada təqdim olundu

Tədbiri giriş sözü ilə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin direktoru Nisə Mustafayeva açaraq, nəşrin hər iki ölkənin ədəbiyyatı üçün mühüm əhəmiyyətindən, ölkələr və xalqlararası anlaşmada oynadığı mühüm rolundan danışıb və kitabın tərtibçisi - Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzinin fəaliyyətini əks etdirən videoçarx nümayiş etdirilib.

Daha sonra söz, Mərkəzin direktoru Afaq Məsuda verilib:

"Nəzərinizə təqdim olunan bu ikicildlik, bizim milli ədəbiyyatımız tarixində ilk hadisədir. İlk dəfədir ki, Azərbaycan ədəbiyyatı dünyaya belə bir formatda təqdim olunur. Bu vaxta qədər ayrı-ayrı yazıçı və şairlərimiz zaman-zaman Rusiyada, eləcə də digər ölkələrdə nəşr olunsada, milli ədəbiyyatımız belə bir ciddi akademik formatda təqdim olunmayıb. Təəssüflə bildirməliyəm ki, bəlkə də bunun nəticəsidir ki, bu gün dünya ədəbi müstəvisində Azərbaycan ədəbiyyatı haqqında real təsəvvür yoxdur, dünya kitabxanalarında bu ədəbiyyatı təmsil edən kitablara, demək olar ki, rast gəlinmir. Dünyanın, belə bir qədim tarixi, zəngin ənənələri olan ədəbiyyatdan xəbərsizliyi yalnız ürək ağrıdır.

"Sizə səmimiyyətlə bildirməliyəm ki, bu kitab mənim üçün, sözün əsl mənasında bir kəşf oldu. Azərbaycanın belə bir ədəbiyyata malik olduğunu bilməzdim. Bu, böyük ədəbiyyatdır və belə bir ədəbiyyatı olan xalq, şübhəsiz ki, böyük xalqdır".

Daha sonra nəşrin ictimai əhəmiyyəti və ədəbi dəyəri barədə filologiya elmləri doktoru Anastasiya Qaçeva, "Poetik Moskva" jurnalının baş redaktoru Natalya Rodionova, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) icracı direktoru İlqar Hacıyev, Konqresin müşaviri Manaf Manafov, Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyinin müşaviri Vüqar İmaməliyev çıxış edərək, ikicildlikdə yer alan əsərlər barədə fikirlərini bölüşüblər. Tədbirin bədii hissəsində Moskva "Bolşoy teatrı"nın solisti Fyodor Tarasov, Moskvanın "Katyuşa" Estetika Mərkəzinin uşaq xoru, Rusiyanın Əməkdar artisti Qalina Ulyotova və Dmitri Malçevin ifasında, antologiyada yer almış Azərbaycan şairlərinin şeirləri oxunub, mahnılar və musiqi parçaları səsləndirilib.

Tədbirin sonunda Afaq Məsuda, bu il may ayının 13-də həqiqi üzvü seçildiyi Pyotr Akademiya-sının Diplomu və mantiyası təqdim olunub.

"Aydın yol"

Görkəmli jurnalist, "Bakı" və "Baku" axşam qəzetlərinin baş redaktoru, jurnalistika fakültəsinin professoru Nəsir İmanquliyevin doğum gündən 104 il ötür...

- Nəsir müəllim zəng vurmuşdu, dedi axşam onlara gələsiniz, diplom işinizlə əlaqədar qeydləri var...

Sonuncu kurs tələbəsi olduğum Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində katibənin verdiyi bu xəbərə sevindim. Kim sevinməz ki? Bilirdim ki, onun qapısı hamının üzünə açıqdır. Təhsil aldığımız, təcrübəyə getdiyimiz və sonra da müxtəlif mətbu orqanlarda çalışdığımız illərdə bu görkəmli pedaqoqun həmişə isti nəfəsini hiss edirdik.

Bir dəfə seminar məşğələsində demişdi ki, "oğlum yoxdur, amma belə hesab edirəm ki, siz hamunuz mənim oğlumsuz". Biz - onun çoxsaylı tələbələri bu sözlərin səmimiyyətinə inanırdıq. Bilirdik ki, köməyə və qayğıya ehtiyacı olan adamlar üçün Nəsir müəllim əlindən gələni əsirgəmir. Məsələn, hələ o vaxt gənc şair Nüsrət Kəsəmənlini "Bakı" qəzetinə işə götürmüşdü, ona toy eləmişdi, mənzil vermişdi. Belə faktlar çoxdur. Halbuki sovet dövründə, kommunist partiyasının tüğyan etdiyi bir zamanda belə xoşməramlı işlər görmək böyük səy və cəsarət tələb edirdi.

...Nizami küçəsindəki binanın 3-cü mərtəbəsinə birnəfəsə qalxdım. Qapını Nəsir müəllimin həyat yoldaşı Gövhər xanım açdı. Bəstəboy, zərif qadın idi. Xınalı saçları səliqə ilə dərənmişdi. Həyat eşqi saçan gözləri bu müdrik qadına xüsusi yaraşlıq verirdi. Çöhrəsinə təbəssüm qondu.

- Xoş gəlmisən, keç, utanma, keç içəri, oğlum, Nəsir müəllim BK-da (Bakı Şəhər Partiya Komitəsi), büronun iclasındadır. Bayaq zəng vurmuşdu, dedi bir azdan gələcək. Sən keç kabinetə, mən sənə bir pürəngi çay dəmləyim...

Onun iş otağı mənə nağıllar aləmini xatırlatdı. Rəflərdə saysız-hesabsız kitablar, klassiklərin əsərləri düzülüşdü. Çərçivəyə salınmış fotolar diqqətimi cəlb etdi. Nəsir müəllimin yeganə övladı Aida xanımın (görkəmli şərqşünas-alim, professor Aida İmanquliyeva), onun qızları - balaca Mehriban xanım (Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyeva) və Nərgiz xanımın (M.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti Bakı filialının rektoru, professor Nərgiz Paşayeva) fotolarına maraqla baxdım. Başım elə qarışmışdı ki, sinidə çay gətirmiş Gövhər xanımın otağa nə vaxt daxil olduğundan xəbərim olmamışdı.

- Nəvələrimiz. Bu da qızımın şəkəlidir. Nəsir müəllim onlarla nəfəs alır. Qızlar da onu çox istəyir. Elə gün yoxdur ki, babaları ilə danışib görüşməsinlər...

Qapının zəngi çalındı. Gələn Nəsir müəllim idi. Mən də dəhlizə çıxdım. Gövhər xanım həyat yoldaşını çox mehriban qarşıladı, ona üst geyimini soyunmaqda kömək etdi, şlyapasını, qovluğunu aldı. Mənə işarə edərək:

- Nə gec gəldin, ay Nəsir müəllim, - dedi, - uşaq bayaqdan səni gözləyir.

- Büro iclasını bilmirsən... Bütün məsələlər qurtarıb, indi də keçiblər məhkəmə oçerkinin müzakirəsinə. Hər çıxışçı bir söz deyir. Birinci katib də gileyləndi ki, niyə dərc eləmisiniz, guya belə yazılar cəmiyyətə ləkə vurur...

Nəsir İmanquliyevin həyat dərəsi

- Sənə deyirdim də, ay Nəsir müəllim, bu yazı söz-söhbətə səbəb olacaq.

Demə Gövhər xanım da yazını oxuyubmuş. Söhbətin nədən getdiyini dərhal anladım. Bu ərsəfdə "Bakı" qəzetinin dalbadal bir neçə nömrəsində məhkəmə oçerki dərc olunmuşdu. Bütün şəhər bir-birinə dəymişdi. (İndi müəllifi və oçerkin adını xatırlamıram. Yadımda qalan təkcə odur ki, Mazan Əliyev adlı şəxs 30-dan çox bıçaq zərbəsinə uğramışdı, o isə sağ qalmışdı). Köşklərdə qəzet tapmaq mümkün deyildi. Hamı bu yazıdan danışdı...

- Mən bir qəzet redaktoru kimi hesab edirəm ki, belə yazılar da olmalıdır. Cəmiyyətdə yaxşı da var, pis də. Əslində, biz şeyiələrin qarşısını aldığımızı Oxucu hər şeyi doğruldürüst öyrəndi. Nə isə, danışmaq qərar çıxarmaq büronun işidir.

Nəsir müəllim mənimlə əl verib görüşdü. Səsinin tonu tam dəyişdi. Bəmərəliyini bu dəfə də göstərdi:

- Əgər Gövhər xanımın çayını içmisənsə, deməli, yarı jurnalistənsən, yüz faiz sənətkar olmaq üçün isə, mütləq onun bəşirdiyindən də dərmanlısan. Ay Gövhər, bax gör neyinirsən, iki ac pəhləvanın qarnını doydurmaq sənləkdir...

Gülüşdük. Nəsir müəllim qoluma girib məni kabinetinə apardı. Diplom işimi müzakirə etdik. Bütün qeydlərini səliqə ilə vərəqlərin kənarına yazmışdı. Dəyərli məsləhətlər verdi. Söhbətimiz xeyli uzandı.

- Hazıra nazir gələndən jurnalist olmaz. Həyatda gərək əziyyətlə qatlaşasan, çətinlik görəsən ki, yaxşının qədrini biləsən. Mən çox ağrılı günlər yaşamışam, oğlum.

Atam Əsədulla kişi, anam Reyhan xanım bizi min bir zillətlə böyüdü. Mən, qardaşlarım Abdulla, İbadulla, Seyfulla, bacım Suğra həyatda mücadilə aparmağı valideynlərimizdən öyrənmişik. Amma heç vaxt insani sifətimizi, əqidəmizi, ləyaqətimizi itirməmişik, haram yeməmişik, yalan danışmamışıq. Yazmağı gərək dizinin üstündə öyrənəsən. Əvvəla, torpağa yaxın olacaqsa, sonra da insanlara yaxın olacaqsa baxa bilməyəcəksən. Dizlərin və barmaqların qabar olanda bil ki, artıq nəyəsə nail olmusan...

Gövhər xanım bizi süfrəyə dəvət etdi. Getmək istəsəm də, Nəsir müəllim qoymadı. Aida xanım da gəlmişdi. Süfrə arxasına aylaşdıq. Gövhər xanım toyuq qızartması hazırlamışdı.

- Möhsinə (Nəsir müəllimin xidməti "Volqa"sının sürücüsü) tapşırırdım, Pirsəğidən təzə toyuq alıb. Bəyənərsiz yəqin...

Süfrə arxasında Aida xanım atasına son tədqiqat işlərindən danışdı. Ərəb filosofu Çubran Xəlil Çubran haqqında yazdığı kitabın bəzi məqamlarını Nəsir müəllimlə müzakirə etdi. Ərəb dilində sitatlar gətirib, tərcüməsini söylədi. Bu gözəl və ziyalı qadının bilik dairəsinə, onun nurlu qəlbində çağlayan həyat eşqinə heyran qalmamaq mümkün deyildi.

Ayrılanda Nəsir müəllim müdrik nəsihət verdi:

- Meyvə vaxtından tez yetişmir. Amma yetişənə kimi böyük tokamül yolu keçir. İnsan da illərlə formalaşır, püxtələşir. Əlbəttə ki, bunun üçün istək və səy göstərmək lazımdır. Əgər bunları qəlbində birləşdirə bilsən, deməli, xoşbəxt adamsan, mənim kimi!

Fərhad SABİROĞLU

Mələyin İblis anası

Fərhad ABDULLAYEV

○ "Cənnət anaların ayaqları altındadır" deyənlər yanlışdır. Ana üçün övladın xoşbəxtliyindən, xoş güzəranından, körpənin süd ətirli dodaqlarından, şirin təbəssümündən qiymətli nə ola bilər? Balasının bir-cə nəfəsindən ötrü canını qurban verməyə hazır olan ana, daim ucalıq rəmzi sayılıb...

Buyaxınlarda Mingəçevir şəhərində gənc qadın körpə qız övladını parkda müvəqqəti saxlamaq bəhanəsi ilə tanımadığı başqa bir qadına verərək qaçıb.

Həmin qadın bir-iki saatdan sonra ikiyaşlı qızın anasının qayıtmadığını görərək, uşağı Mingəçevir Şəhər Polis Şöbəsinə təhvil verib. Polis əməkdaşları isə Mingəçevir Şəhər İcra Hakimiyyətinin nümayəndələri ilə birgə uşağı Mingəçevir Uşaq Nevroloji Sanatoriyasına yerləşdiriblər.

Bu azyaşlı uşağın sənədi olmadığına görə onun adı, soyadı, valideynlərinin kimliyi və yaşı da dəqiq məlum deyil. Qıza Mələk adı verilib. Həkimlərin dediyinə görə, uşaqda heç bir xəstəlik yoxdur, sapsağlamdır. Körpə Mələk hər gün "ana", "nənə" çağıraraq ağlayır...

Bax belə! İndi polis hər yerdə bu qadını axtırır. Şübhəsiz ki, qanun baxımından bu ana (əgər ona ana demək mümkündürsə) tapılıb məsuliyyətə cəlb olunmalıdır. Məncə, bu məxluq istənilən bəhanə ilə canını qurtarmağa çalışsa da, dərhal analıq hüququ onun əlindən alınmalıdır. Necə deyirlər, bəhanə qəbul olunmur!

...1941-ci ildə babam Əliabbas kişi cəbhəyə gedəndə anamın 6 yaşı olub. Fədakar dəmiryolçu tezliklə Kursk ətrafında döyüşlərdə həlak olub və ailəsinə "qara kağız"ı gəlib. 3 uşaqda dul qalan nənəm Kübarə xanım bütün ailələr kimi müharibənin ağır-acısını kövrək çiyinlərində daşıyıb. Gecəni gündüzə qataraq xalça, cəbhə üçün yun corab və əlcək toxumaqla məşğul olan bu qadın, balalarını min bir zillətlə ərsəyə çatdırıb, onlara mükəmməl təhsil verib. Anamın dediyinə görə, gənc yaşlarında dul qalmış anasına çoxlu evlilik təklifləri olub. Lakin nənəm öz övladları naminə bütün elçiləri naümid qaytarıb. Anam xatırlayır ki, nənəm günlərlə ac qalıb, alın təri ilə qazandığı bir parça çörəyi balalarına yedirdib.

Bəli, azərbaycanlı analar, qız-gəlinlər belə fədakarlıqlar göstərib. Bu epizodu nəyə görə xatırladım? Əminəm ki, körpə Mələyin adını bilmədiyim anası tapılıbsa, onun ilk bəhanəsi bu olacaq ki, dolanışlıq çətindir, uşağa baxa bilmirdim, məcbur qaldım və sair... Mən bu qadına bəzi məqamları anlatmaq istərdim.

Çətinliklə, maddi problemlərlə istənilən adam rastlaşa bilər. Məgər bu, övladı atmaq üçün səbəb sayıla bilərmi? Qadın tanıyıram ki, bu gün ailəni dolandırmaq üçün bir neçə işdə çalışır, gecəni gündüzə qatır ki, övladları korluq çəkəməsin, təhsildən yayınmasın.

Həmin qeyrətli analardan sizin nəyiniz artıqdır? Əgər siz həyatda ən asan, lakin şəərəfsiz yol seçmişinizsə, "şirin" arzularınız naminə balanızı ayaqlar altına atıb qurban verməmişinizsə, deməli, əksinə, onlardan əsiksiniz.

Harda, kimdən və necə tərbiyə aldığınızı bilmirəm. Sizin kimiləri Azərbaycan vətəndaşlığından məhrum etmək lazımdır. Çünki bu şəərəfli adı daşımağa layiq deyilsiniz.

Amma sizi əmin edirəm, o gün ki gülüzlü Mələyin əlini buraxıb getdiniz, elə həmin an öz gələcək həyatınızın, taleyinizin üstündən də qırmızı qələmlə xətt çəkməli oldunuz. Heç şübhə etməmə ki, 20-25 ildən sonra telekanalların birində yayımlanacaq axtarış verilişinə çıxıb qızınızı axtaracaq, göz yaşları tökəcəksiniz. Amma əmin olun ki, Mələk sizi əfv etməyəcək!

Bundan sonra o, bizim hamımızın, bütün Azərbaycanın şirini-şəkəri, mələk bənizli qızı olacaq. Azərbaycan dövləti neçə-neçə Mələklərə sahib çıxdığı kimi, bu körpəni də böyüdəcək, ona mükəmməl təhsil verəcək, cəmiyyətimiz üçün layiqli vətəndaş kimi yetişdirəcək. Mələk özü isə sevən və sevilən, balalarını göz bəbəyi kimi qoruyan əsl ana ömrü yaşayacaq.

Sizdən fərqli olaraq!

Azərbaycanın teatr xadimlərinə TÜRKSOY-un "Haldun Tanər" medalı təqdim olunub

Dekabrın 23-də Dövlət Akademik Milli Dram Teatrında Azərbaycanın bir qrup teatr xadiminə TÜRKSOY-un "Haldun Tanər" medalı təqdim olunub.

AzərTAC xəbər verir ki, tədbirdə Xalq artisti Azərpaşa Nemət son illər TÜRKSOY-un həyata keçirdiyi layihələrdən söz açıb. Bildirib ki, bu qurum türkdilli xalqların ortaq mədəniyyətinin daha geniş coğrafiyada tanınması istiqamətində mühüm işlər görür.

TÜRKSOY-un baş katibi Düsen Kaseinov Azərbaycan teatrının son illər ərzində böyük inkişaf yolu keçdiyini söyləyib.

"Teatrı sevməyən insan özünü sevmir. Azərbaycan teatrına çox yaxından bələdəm və bu sahədə çalışan insanların bir çoxu ilə dostam. Azərbaycanın ən kiçik şəhərlərində belə, böyük teatrlar fəaliyyət göstərir. Bu, olduqca təqdirəlayiqdir", - deyərək vurğulayıb.

Rəhbərlik etdiyi qurumun teatr sənəti sahəsində gördüyü işlərdən danışan D.Kaseinov bildirib ki, TÜRKSOY hər bir uğurlu layihəni dəstəkləməkdə maraqlıdır.

TÜRKSOY-un elan etdiyi "Haldun Tanər ili" çərçivəsində həyata keçirilən işlərdən söz açan baş katib deyib ki, il ərzində quruma üzv ölkələrdə fərqlənən bir çox teatr xadimləri, sənət adamları mükafatlandırılıb. Onlara teatr sənətinin inkişafındakı xidmətlərinə görə "Haldun Tanər" medalı təqdim edilib. Bu sırada Azərbaycanın sənət adamları, teatr xadimləri, dramaturqları da var.

Sonra teatr sənətinin inkişafına verdiyi töhfələrə görə Azərpaşa Nemət, professorlar İsrail İsrailov, Məryəm Əlizadə, yazıçı-dramaturq, Əməkdar incəsənət xadimi Afaq Məsud və aktyor-rejissor, Əməkdar incəsənət xadimi, Adana Çukurova Universiteti Dövlət Konservatoriyasının professoru Cahangir Novruzova "Haldun Tanər" medalı təqdim olunub.

Yüksək mükafata görə TÜRKSOY-un rəhbərliyinə minnətdarlığını bildiren Cahangir Novruzov deyib ki, Haldun Tanər, Bakıda bizim evin qonağı olub. O, Musiqili Teatrda "Qayınana" tamaşasına baxmış, Nəsimə Zeynalovanın ifasını bəyənmişdi. Bu tamaşanı Türkiyədə, işlədiyi teatrda da səhnələşdirmək istəyirdi. Hətta Nəsimə Zeynalovanı da Türkiyəyə dəvət etmişdi. Lakin o vaxtlar bu məsələnin reallığa çevrilməsi mümkün olmadı.

Milli Dram Teatrının direktoru İsrail İsrailov deyib ki, bu gün teatrımız üçün olduqca əlamətdar bir gündür. Ona görə ki, TÜRKSOY özünün ən dəyərli mükafatlarından birini Azərbaycanın görkəmli sənətçilərinə təqdim edir. Eyni zamanda bu gün Azərbaycan teatrı Cahangir Zeynalovun 150 illiyini qeyd edir. C.Zeynalovun 150 illiyi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq Sərəncamı ilə qeyd olunur. Bu, bütövlükdə Azərbaycan teatrına verilən qiymətdir. Buna görə də bütün teatrsevərlər adından dövlətimizin başçısına minnətdarlığımı bildirirəm.

"Mən və Mən" Dövlət Pantomima Teatrında

Dekabrın 26-da Dövlət Pantomima Teatrının səhnəsində yazıçı-dramaturq C. Dadaşovun "Mən və Mən" əsəri əsasında səhnələşdirilmiş eyniadlı tamaşa nümayiş olunacaq.

Teatrda Azərbaycanı təmsil edən, tamaşa, teatrın aktyoru Ceyhun Dadaşovun quruluşunda təqdim ediləcək. Səhnə əsərinin əsas mövzusu insanlıq, mərhəmət və humanizmdir. Birhissəli tamaşanın bədii rəhbəri, Xalq artisti Bəxtiyar Xanızadə, musiqi tərtibatçısı, Əməkdar artist Elman Rəfiyevdir.

Qeyd edək ki, tamaşanın premyerası 2010-cu ildə baş tutub.

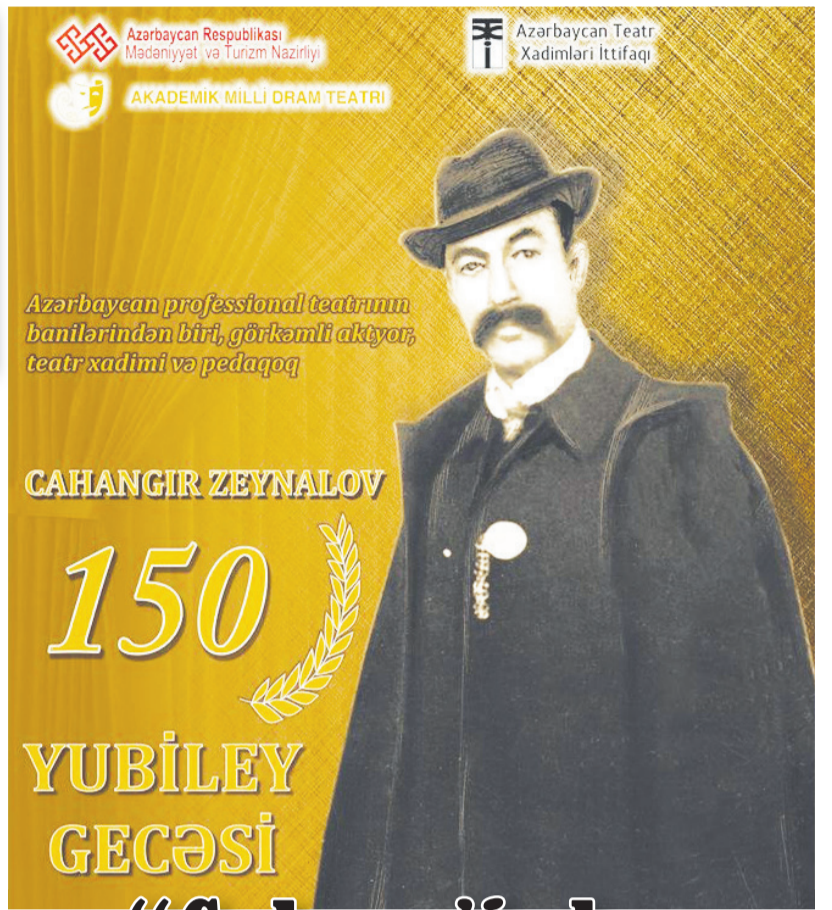
Dünən Azərbaycan Akademik Milli Dram Teatrında professional teatrımızın banilərindən biri, görkəmli aktyor, teatr xadimi və pedaqoq Cahangir Zeynalovun 150 illik yubileyi qeyd olunub. Yubiley ölkə prezidentinin C.Zeynalovun 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə bağlı imzaladığı sərəncama əsasən təşkil edilib.

Tədbirdə Azərbaycan mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev çıxış edib. O, Cahangir Zeynalovun Azərbaycan teatrı qarşısında xidmətlərindən və sənətkarın ifa etdiyi rollardan danışdı. Nazir qeyd edib ki, C.Zeynalov bütün rollarını canlı müşahidələri sayəsində zənginləşdirib və dolğun surətlər silsiləsi (Mirzə Fətəli Axundzadənin "Hacı Qara"sında Hacı Qara, "Müsyö Jordan və dərviş Məstəli şah"da Şahbaz bəy və Məstəli şah, "Molla İbrahimxəlil kimyagər"də Molla İbrahimxəlil, "Xırs quldurbasan"da Tarverdi, "Lənkəran xanının vəzirini"ndə Mirzə Həbib, Nəcəf bəy Vəzirovun "Hacı Qəmbər"ində Hacı Qəmbər, "Ağa Kərim xan Ərdəbili"də Ağa Kərim xan, "Müsiyəti-Fəxrəddin"də Vəli, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin "Ağa Məhəmməd şah Qacar" faciəsində Tavad Maqobeli, Rzaqulu Mirzə, Mirzə Cəfər xan, "Bəxtsiz cavan" ("Tamah"), "Kimdir müqəssir?", "Millət dostları" dramlarında Kişi, Hacı Səməd ağa, Mahmud, "Xəyalət"də Dərviş, Nəriman Nərimanovun "Dilin bəlası"nda Şamdan bəy və Hacı İbrahim, "Nadir şah" faciəsində Ədhəm və Cavad, İsmayıl Rüstəmbəyovun "Dövləti-bisəmə", Mehdi bəy Hacınskinin "Sultan Əbdüləzizin xəli" pyeslərində Hacı Fərac, Həsən Xeyrulla Əfəndi və s.) yaradıb.

TÜRKSOY-un baş katibi Düsen Kaseinov və Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, Xalq artisti Azərpaşa Nemət də Cahangir Zeynalovun Azərbaycan teatr sənətinin inkişafına verdiyi töhfələrdən söz açıblar.

Qeyd olunub ki, Cahangir Zeynalov 1865-ci ildə Bakıda, tacir ailəsində doğulub. İbtidai təhsil alıb, rus və fars dillərini mükəmməl bilib, geniş müxtəlif sahəyə sahib olub. Səhnəyə ilk dəfə 1885-ci ildə qız rolunda çıxıb. Bakıda fəaliyyət göstərən Lansky, Şorşteyn, Aqriftseva kimi aktyorların truppaları ilə yaxından əlaqə saxlayıb, səhnəyə gələn qastrolçuların tamaşalarını müntəzəm izləyib. Hətta 1916-1918-ci illərdə baxdığı tamaşalar barədə rəylərini, sənət haqqında mühakimələrini təcümlü şəkildə "Teatro dəftərcəsi"ndə ("Əxz etdiyim hərəkətlər") nəzəri-təcrübə fikirlərini traktat şəklində yazıb. Müəyyən vərəqləri itmiş həmin dəftərcə hazırda Azərbaycan Dövlət Teatr Muzeyində saxlanılır.

Geniş maddi imkanlara sahib olan Cahangir Zeynalov aktyorlara həmişə əl tutur, onlara pul yardımı edirmiş. O, indiki Hüseyin Hacıyev və Dilarə Əliyeva küçələrinin kəşisiməsində yerləşən Şahmat klubunun yerindəki evinin böyük bir zalını məşq üçün ayıraraq, otağın baş hissəsində səhnə də düzəldiribmiş. Hacıya Abbasov, Mirzağa Əliyev, Məhəmməd bəy Əlvəndi, Hüseyin Ərəblinski, Mirmahmud Kazımovski kimi aktyorlar, Sultanməcid Qənizadə, Həbib bəy Mahmudbəyov, Bədəl bəy Bədəlbəyli kimi müəllim və səhnə fədailəri dəfələrlə həmin zalda məşq edib, tamaşalar hazırlayıbmışlar. Məşqdən sonra mütləq iştirakçıların hamısına süfrə açılmış və xərci, əlbəttə ki, Kərbəlayı özü ödəyərmiş.

"Cahangirdən Cahangirə" cən davam edən uzun səhnə və sənət yolu

Cahangir Zeynalov eyni zamanda Həbib bəy Mahmudbəyovla Sultanməcid Qənizadənin hazırladığı tamaşalarda oynayıb. XIX əsrin sonlarında isə sənət dostu Nəcəfqulu Vəliyevlə birgə əsərlər tamaşaya qoyub. 1900-cü illərdə Müsəlman dram artistləri şirkətinin təşkilində Zeynalovun müstəsna rolu olub. "Nicat" (1906) və "Səfa" (1912), "Nəşi-maarif" mədəni-maarif cəmiyyətləri nəzdindəki teatr truppalarında Kərbəlayı Cahangir əsasən aktyorluq edib və həm də tamaşalara quruluş verib. Bakıda qabaqcıl elm ocaqlarından sayılan "Səfa" məktəbində Səməd Mənsur, Abbas Mirzə Şərifzadə, Cəfər Bünyadzadə ilə yanaşı, Cahangir Zeynalov da dərs deyib.

Cahangir Zeynalov ilk Azərbaycan aktyorudur ki, teatr ictimaiyyəti ona tənənəli yubiley ("Yomi ali") keçirib. Yubiley münasibətilə "Günəş", "Kaspi", "Nicat", "Səda", "Bakı", "Bürhani-Tərəqqi", "Qafqazskaya kopeyna" qəzetləri məqalələr və Nəriman Nərimanovun, Mehdi bəy Hacınskinin, Boyarski truppası aktyorlarının, redaksiya heyətlərinin təbriklərini çap edib.

Mirzağa Əliyev, Hacıya Abbasov, Məmmədəli Vəlixanlı kimi aktyorların səhnəyə gəlişində Kərbəlayı Cahangirin böyük xidmətləri olub. Səhnəmizdə qadınların olmasından həmişə narahatlıq keçirən aktyor, qızını aktrisa görmək istəyib, amma əcəl, arzusunun reallaşdığını görmək üçün ona imkan verməyib. Bununla belə, üç yaşında, atası Cahangir Zeynalovu itirmiş Nəsimə Zeynalova, sonralar Azərbaycanda atasının bünövrəsini qoyduğu aktyorluq məktəbinin ən layiqli davamçısı kimi tarixə imza atıb.

Xatırladaq ki, yubiley tədbirində iştirak etmək üçün sənətkarın nəvəsi, hazırda Türkiyədə çalışan Azərbaycanın əməkdar incəsənət xadimi Cahangir Novruzov da vətənə təşrif buyurub. O, yubiley günü "Cahangirdən Cahangirə" adlı bədii layihə çərçivəsində öz quruluşunda rus dramaturqu Anton Çexovun "Qu quşunun nəğməsi" əsəri əsasında hazırlanmış eyniadlı tamaşanı təqdim edib. Səhnə əsərində Cahangir Novruzovla yanaşı, aktyor Hikmət Rəhimov da çıxış edib. Aktyor taleyindən bəhs edən birpərdəli əsər tamaşaçı alqışlarıyla qarşılanıb. Pyesin süjetinə uyğun olaraq, aktyor və onun suflyor yoldaşı tamaşa içərisində tamaşa göstərib, "Boris Qodunov", "Kral Lir", "Hamlet" kimi əsərlərdən parçalar səsləndiriblər. Səhnə əsərinin sonunda Azərbaycan teatrının inkişafında xidmətləri olan dramaturqlar, rejissor və aktyorlar xatırlanıb.

Tamaşadan sonra tanınmış aktyorların ifasında ictimai xadimlərin və sənət adamlarının Cahangir Zeynalovla bağlı xatirələri səsləndirilib. Sonda, yubileyin nəvəsi, əməkdar incəsənət xadimi, Adana Çukurova Universiteti Dövlət Konservatoriyasının professoru Cahangir Novruzov çıxış edib. O, tədbirin təşkilatçılarına və tamaşaçılara minnətdarlığını ifadə edib. C.Novruzov sözlərini babasının 1910-cu ildə səhnə fəaliyyətinin 25 illik tənənəli gecəsində səsləndirdiyi fikirlə yekunlaşdırıb: "Kaş min canım olaydı, minini də millətimə qurban vermiş olaydım".

Rəbiqə NAQİMQIZI

Filmləri, kino aparatlarını təbliğ etmək və yaymaqla məşğul olan, sonra isə Bakı sənayeçilərinin bir qisminin simasında özünə maliyyə dayaqları tapan "Filma" aksioner cəmiyyəti 1915-ci ilin sonlarında bədii filmlərin çəkilişini gerçəkləşdirmək yönündə ilk vaxtlar ciddi addımlar atdı. Təbii ki, bu işdə başlıca çətinlik münasib rejissorun tapılması idi. V.Barskini Tiflisə göndərəndən sonra danışıqlar aparıldığı rejissor B.Svetlov tezliklə Bakıya gəlib ilk çəkiliş üçün hazırlıq görməyə başladı.

Boris Nikolayeviç Svetlov 1880-ci ildə Peterburqda anadan olmuş, 1900-cü ildən müxtəlif teatrlarda işləmiş, 1912-ci ildən kinoya gəlmişdi. Təbii ki, "Filma" aksioner cəmiyyətindən asılı olan B.Svetlov mövzu seçməkdə yetərinə azad deyildi. Həm də dövrün və tamaşaçıların diqqətini cəlb etmək üçün orijinal yol axtarışı, onu o zamanlar dəbdə olan M.Artsibaşevin "Ər" romanına müraciətə təhrik etdi. Romanın tərs variantını ekranda yaratmaqla müəllifə cavab verməyi nəzərdə tutan rejissor dəbdə olan məişət dramının hüdudlarından kənara çıxa bilmədi.

Filmin ssenari müəllifi A.Panova-Potyomkina, quruluşçu-operatoru Qriqori Lemberq, baş rolların ifaçıları, Bakıdakı rus teatrlarının aktyorları K.Piontkovskaya, L.Lazareva, Y.İvanova, Y.Muromski və başqaları idi. Filmin çəkilişləri Bakıda və Bakı ətrafı rayonlarda aparılmışdı.

"Filma"nın ilk tammetrajlı (6 hissədən ibarət) bədii filmi olan "Arvad" lenti 1916-cı il martın 28-də tamaşaçılara təqdim edildi. Həmin günlərdə dövrü mətbuatda bu cür elanlar verilmişdi: "Teatr Ekspres".

Bu il martın 28-i, bazar ertəsinə "Filma"nın Bakı cəmiyyətinin (kontoru Birjevoy küçəsi, 3-də) nəşr etdiyi, Bakıda çəkilmiş ilk filmi olan "Arvad" nümayiş etdiriləcəkdir. Artsibaşovun "Ər" romanına cavabdır.

A.D.Panova-Patyomkinanın ssenarisi üzrə 6 hissəli dram. Polonski və Amiraqonun truppaları artistlərinin iştirakı ilə.

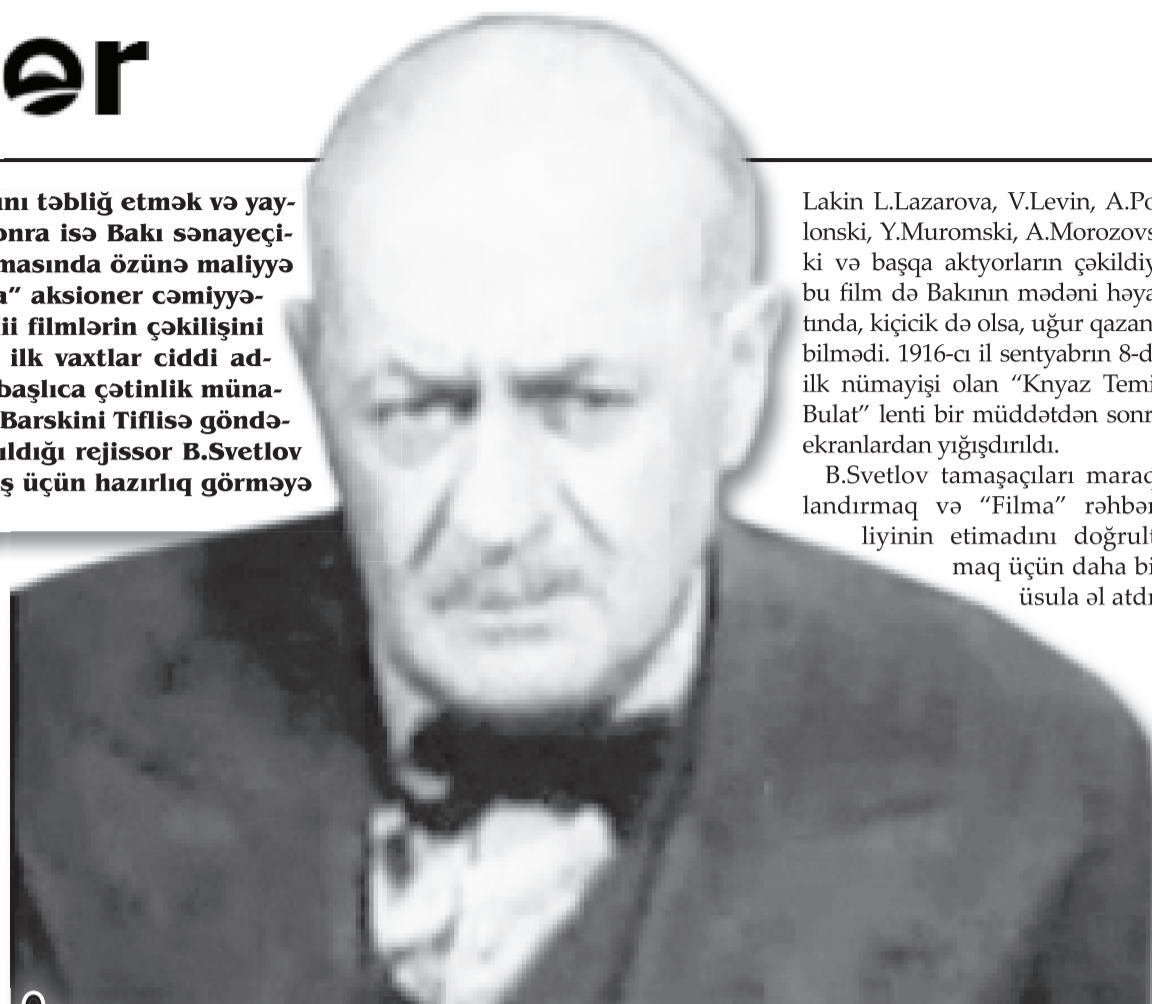
Quruluş B.N.Svetlovundur.

Şəkil metrajı böyük olduğundan yalnız üç seans veriləcəkdir: birinci, axşam saat 6-da, ikinci, axşam saat 8-də, üçüncü, axşam saat 10-da olacaqdır.

Bu şəklə şagirdlər və uşaqlar buraxılmayacaqlar."

"Arvad" filminin mövzusu sırf Azərbaycan həyatından götürülməyindən, üstəlik, qurama və zəif olduğundan, tamamilə rus təfəkküründən doğulduğundan, yaradıcılarına gözlədikləri uğuru qazandıra bilmədi. Görünür, məhz bu səbəbdən B.Svetlov növbəti filmi çəkməyə hazırlaşanda Azərbaycan mühitinin, məişətinin və təfəkkürünün xüsusiyyətlərini nəzərə almağa məcbur oldu. "Filma"nın və rejissorun növbəti ekran əsəri – "Neft və milyonlar səltənətində" filmi bir çox cəhətlərinə görə gözlənilən uğuru şərtləndirdi.

"Neft və milyonlar səltənətində" filminin qazandığı uğur, təəssüf ki, "Filma"nın və B.Svetlovun sonrakı işlərində davam etdirilmədi.

İlk bədii filmlərimiz və rejissor Svetlov

Bu dəfə Bakı meşşanlarının həyatından kinoyumoreska – fars çəkməyi qərara alan rejissor yenidən Azərbaycan mühitinə və təfəkkürünə yad olan mövzulara əl atdı. "Çəkməsiz məhəbbət" ("Bakıda hadisə") adlanan qısametrajlı (2 hissəli) filmə baş verən hadisələr Bakının küçələrində, dəniz kənarında, mehmanxanada və gəmidə cərəyan edirdi. A.D.Panova-Potyomkina (o, həm də filmin ssenari müəllifi idi), L.Lazarova, Y.Muromski və başqalarının çəkildiyi bu lent 1916-cı il iyulun 15-də Bakı kinoteatrında nümayiş etdirildi və təbii olaraq sənət hadisəsinə çevrilmədi.

B.Svetlovun Bakıda çəkdiyi başqa filmlərində olduğu kimi, bu lentin quruluşçu operatoru da Q.Lemberq idi. Qriqori Moiseyeviç Lemberq (1873-1945) də Peterburqda anadan olmuş, uzun müddət fotoqraf işləyərək sonra kinoya gəlmiş, 1911-1917-ci illərdə 30-dan çox filmin operatoru olmuşdu.

B.Svetlovun növbəti – "Arvadlar ərlərinə necə karyera düzəldirlər?" filmi bir zadəgan ailəsinin həyatını ekranda canlandırır. Rejissor hər hissəni (film 6 hissəlidir) ayrıca epizod kimi təqdim edərək, baş verən hadisələrin mənasını tamaşaçılara çatdırmaq üçün yarım-başlıqlara ("Əyalət bataqlığı", "Qan alovu alovdan güclüdür", "Məhəbbət məclisi başlasın", "Ərlərə iş düzəldirlər", "Şərab pərisinin ayaqları altında", "Arvadlar həmişə günahsızdırlar") ayırmışdı.

B.Svetlov özü filmə baş rollardan birini ifa edirdi, qalan rollarda isə Y.Buranovskaya, A.D.Panova-Potyomkina, S.Şoloxova, A.Verner, Q.Kramer və başqaları çəkilmişdilər.

Demək olar ki, 1 ay müddətində çəkiliş başa çatdırılmış həmin film 1916-cı il iyulun 23-də Bakı kinoteatrında nümayiş etdirilmiş, amma nəzərəcarpacaq uğur qazanmamışdı. Azərbaycan tamaşaçısının psixologiyasına yad olan bu ekran əsərinin bütün ifaçılarının və seyriçilərinin də məhz qeyri-millətlərdən olmaları (filmin nümayişi haqqında elanlara yalnız dövrün rusdilli mətbuatında rast gəlmək mümkün idi) müraciət olunmuş mövzuya görə idi.

"Filma" aksioner cəmiyyəti ilə rejissor B.Svetlovun əməkdaşlığının növbəti məhsulu "Yeni tərzdə köhnə əhvalat" filmi oldu. Bu qısametrajlı film (iki hissədən ibarət) o dövrdə dünyada baş verən məsələlərə həsr olunaraq, II Vilhelm və Frans İosif haqqında satirik komediya idi. Lakin 1916-cı il mayın 8-də ilk nümayişi olan yeni ekran əsəri də istehsalçılara gözlənilən uğuru gətirmədi.

"Neft və milyonlar səltənətində" filmindən sonra dalbadal uğursuzluğa düçar olduğunu görən rejissor B.Svetlov növbəti ekran işini Qafqaz həyatına həsr etməklə, çox güman ki, tamaşaçıların və yerli prokatçıların marağını nəzərə almaq istədi. Onun lentə aldığı "Knyaz Temir Bulat" melodramı mürəkkəb insan münasibətləri, məişətin şərtlilikləri haqqındadır: bu şərtliliklərin pozulması faciəli nəticələrə gətirib çıxarır.

Lakin L.Lazarova, V.Levin, A.Polonski, Y.Muromski, A.Morozovski və başqa aktyorların çəkildiyi bu film də Bakının mədəni həyatında, kiçik də olsa, uğur qazana bilmədi. 1916-cı il sentyabrın 8-də ilk nümayişi olan "Knyaz Temir Bulat" lenti bir müddətdən sonra ekranlardan yığıldı.

B.Svetlov tamaşaçıları maraqlandırmaq və "Filma" rəhbərliyinin etimadını doğrultmaq üçün daha bir üsula əl atdı.

Axundzadə (1865-1927) nəzərdə tutulur) həsr edib. Təəssüf ki, bu haqda əlimizdə kifayət qədər tutarlı fakt olmadığından, həmin film barəsində də bir-mənalı söz deyə bilmərik. Hər halda, o vaxtlar kinonun yetərinə populyar olduğu, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş Bakıda, "Filma" aksioner cəmiyyətinin inhisarından qıraq çəkilişlərin mövcudluğu təbiidir.

"Filma" aksioner cəmiyyətinin və rejissor B.Svetlovun rəhbərlik etdiyi yaradıcılıq qrupunun kifayət qədər uğur qazana bilməməsinin başlıca səbəbi onlarla tamaşaçıların çox hissəsini təşkil edən yerli əhali arasındakı psixoloji maneənin mövcudluğu idi: tamaşaçılar içində yaşadıkları həyatın reallıqlarına uyğun gələn hadisələri, hər gün həyatda gördükləri adamlara oxşayan tipləri, öz məişətlərində rastlaşdıqları adət-ənənələri ekranda görməyə can atırdılar; yad təfəkkürün ortaya çıxardığı yad həyat mənzərələri, hadisələri və adət-ənənələri onları maraqlandırmıq iqtidarında deyildi. "Neft və milyonlar səltənətində" əsərini və eyniadlı filmə baş rolunu ifa edən Hüseyn Ərəblinski (lentdə epizodik rollarda çəkilənləri nəzərə almırıq) çıxsaq, "Filma" aksioner cəmiyyəti və rejissor B.Svetlov Bakıda rus kinosunun bir qolunu yaratmaq missiyasını gerçəkləşdirdilər.

Kinoşünas N.Sadıqov 1916-1917-ci illərdə lentə alınmış daha bir naməlum film haqqında məlumat verir. "Ah, sən mənə niyə öpdün" adlı 4 hissəli dram P.Batorinin eyniadlı romanı əsasında rejissor V.Maksimov tərəfindən lentə alınaraq, 1917-ci il aprelin 2-də nümayiş etdirilib. Bu filmin "Filma" aksioner cəmiyyəti tərəfindən istehsal olunması haqqında əlimizdə məlumat yoxdur.

Həmin dövrdə Azərbaycan həyatını əks etdirən ədəbi nümunələrin və güclü teatr aktyorlarının olmasına baxmayaraq, təsadüfi, zəif mövzulara müraciət edilir, filmlərə A.Polonski və P.Amiraqonun rəhbərlik etdikləri rus teatr truppalarının aktyorları çəkilirdilər. Halbuki, M.F.Axundovun, Ə.Haqverdiyevin, N.Vəzirovun, C.Məmmədquluzadənin, Y.V.Cəmənzəminlinin... pyesləri, hekayə və povestləri ekran üçün gözəl mövzular verirdi, H.Ərəblinski ilə yanaşı, A.M.Şərifzadə, M.Əliyev, H.Sarabski, M.Mərdanov, M.Sənani... kimi səhnə ustalarının ifaçılıq qabiliyyətindən kinoda yararlanmaq mümkün idi. Təbii ki, o vaxt hələ Azərbaycanda ssenariçilərin, rejissorların, operatorların, üstəlik, qadın ifaçıların olmadığı təkzibedilməz faktlardır. Bununla belə, sovet dövrünə qədərki Azərbaycan kinematografiyasında "Neft və milyonlar səltənətində" filminin yeganə uğurlu fakt kimi qeyd olunmasını mövcud reallığın nəticəsi qismində qəbul edərək, bu işdə "Filma" aksioner cəmiyyətinin və rejissor B.Svetlovun müsbət rolunu qiymətləndirməyə bilmərik.

Nəriman ƏBDÜLRƏHMANLI

Yaxın qohum dillər üçün səciyyəvi leksik-semantik – orijinalın leksik vahidinin tərcümə dilinin leksik vahidi ilə yazılış və tələffüz baxımından eyni, mənalarının fərqli olması – psevdoekvivalent omonimlər məsələsi çox ciddi problemlərdən biridir.

Ümumi tərcüməşünaslıqda adına “mütərcimin yalançı dostları” deyilən bu termin ilk dəfə fransız tərcüməşünas-dilçiləri tərəfindən işlədilmiş, kalka üsulu ilə digər dillərə keçmişdir. Yalançı, yaxud saxta ekvivalentlərə aldadıcı oxşarlar da deyirlər. Uzaq dillərdə dillərarası təsadüfi üst-üstə düşmələr, yanlış qarşılıqlar, transomonimlər, dillərarası omonimlər kimi təzahür edən yalançı ekvivalentlər qohum dillərdə özünü müxtəlif şəkildə göstərir. İrəlində, qohum dillərdən tərcümənin qrammatik problemlərindən bəhs edərək türkçədən çevirilmiş tərcümə ədəbiyyatı materialları əsasında yalançı ekvivalentlər üzərində ətraflı dayanacağımdan, burada biz həmin ekvivalentləri leksik-semantik baxımdan qruplaşdırmaq və onlar haqqında qısa bilgi verməklə kifayətlənirik.

Türkçə və Azərbaycan dilində yalançı ekvivalentlər özünü, əsasən, üç şəkildə göstərir:

1. Orijinalın və tərcümənin dilində yazılış və tələffüzünə görə eyni olub (burada bəzi formal orfoepik və qrafik fərqləri nəzərə alınaraq), müxtəlif köklərdən gələn, etimologiyaları və mənaları bir-birindən tamamilə fərqlənən transomonimlər, yaxud uyğunluq uyğunsuzluqlar: gar – vağzal, kar – gəlir, çelik – polad, pinti – xəsis, aktarmak – nəql etmək, katik – yavanlıq və s. Bu kəlmələrin dilimizdəki omonimləri – yanlış qarşılıqları (qar, kar, çelik, pinti, axtarmaq, qatıq) ilə heç bir mənə yaxınlığı yoxdur. Bu qəbildən olan transomonimlər tərcümədə ciddi çətinlik törətmir, dar və ya geniş kontekstdə mənaları asanlıqla müəyyənləşdirilir və tərcümə dilində saxlanılırlar. Bunlar məzmun və mənə oxşarlığı olmadan ifadə oxşarlığı olan kəlmələrdir.

2. Orijinalda və tərcümə dilində yazılış və tələffüzü eyni olan, eyni etimologiyaya sahib, eyni kökdən gələn, yaxud hər iki dil üçüncü dildən keçən, lakin leksik-semantik (lüğəvi) mənaları müasir sinxron planda üst-üstə düşməyən omonimlər:

hala – bibi, baba – ata, derslik – sinif otağı, balet – balet artisti, erik – alça, sümük – burun seliyi, kişi – şəxs, subay – zabıt, bekar – subay və s. Bu qəbildən olan transomonimlər tərcümədə diqqət tələb edir və mütərcimin ən çox “yaxalandığı” saxta ekvivalentlər – aldadıcı oxşarlar qrupunu təşkil edir. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, şifahi tərcümədə, türkçə danışmada azərbaycanlıların ən çox “ilişdikləri”, güllüş hədəfinə çevirildikləri məqamlar məhz bu sözlərlə əlaqədar olur.

3. Orijinalda və tərcümə dilində eyni kökdən gələn, mənaları qismən örtüşən (bir baxıma, nisbi sinonimlər kimi çıxış edən), lakin bir-birindən fərqli mənalarda da işlədilən, müxtəlif üsullara aid olan omonimlər:

kapı – a) otaq qapısı, b) futbol oyunundakı qapı (türkçədə bu mənada “kale” kəlməsi işlədilir);

kalp – a) ürək; b) qəlb;
erkek – a) kişi; b) erkək;
yenge – a) qardaş arvadı; b) yengə;
kardeş – a) qardaş; b) bacı;
intizar – a) qarğıış; b) intizar;
şehla – a) çəş, çəpgöz; b) irigözlü, şəhla;

ata – a) cədd, əcdad; b) ata.

Bu qəbildən olan kəlmələrə stilistik transomonimlər də deyilir və qohum dillərdən tərcümə zamanı bu saxta ekvivalentlərin işləndiyi mətnə diqqətli yanaşmaq lazımdır. Bu kəlmələr qismi “uyğunluq uyğunluqlardır”.

Birinci qrupda yer alan saxta transomonimlər tərcümədə ciddi çətinlik törətmədiyinə görə, ikinci və üçüncü qrupa daxil olan kəlmələrdən bir neçəsini bəzi nümunələr əsasında daha ətraflı nəzərdən keçirək.

Məsələn, fars dilindən alınma, türkçədə və Azərbaycan dilində həm omonim, həm də transomonim kəlmələr olaraq işlədilən saz sözünə baxaq.

“Saz” sözünün mənalarından biri “qamış” (“ince kamış”), “meşə” (“orman”), “bataqlıq, sulaq yerlərdə bitən bitki” (“hasırotu”), “solğun, saralmış” (“saz benizli”) deməkdir. Mövlana Cəlaləddin Ruminin “Məsnəvi”sinin ilk beytlərinin türkçə tərcümələrindən birində oxuyuruq:

*Dinle neyden kim hikayət etmede,
Ayrılıklardan şikayət etmede.
Kestiler sazlık içinden der beni,
Dinler ağlar hem kadın, hem er beni.*

Sazlık (qamışlıq) kəlməsi dilimizdə bu mənalarda işlədilmir, transomonimdir – hər iki dildə olub, müxtəlif mənalara gələn kəlmədir.

Eləcə də Azərbaycan dilində “işləyən, sağlam, istismara hazır vəziyyətdə” mənasında işlədiyimiz “saz” sifəti bu mənada türkçədə işlənmir. Türk dilində bu mənada “ayarlanmış, ayarlı, ayarı yapılmış” sözlərindən istifadə olunur. Əlbəttə, bu transomonimlər tərcümədə çətinlik törətmir, mətn içərisində (dar və ya geniş kontekstdə) düzgün mənaları asanlıqla müəyyənləşdirilə bilər. Burada bizi maraqlandıran və üzərində durmaq istədiyimiz “saz” kəlməsinin hər iki dildə nisbi sinonim kimi işlədilən mənalarıdır ki, yalançı ekvivalentlik məhz bu məqamda meydana çıxır. Fars dilindən alınma “saz” kəlməsinin türkçədəki mənalarından biri “hər hansı bir musiqi aləti, çalğı” deməkdir:

*Dün bezminizin bir ezeli
neşesi vardı,
Saz sesleri ta fecre kadar
Körfezi sarkılar
Vakta ki sular şarkılar
inlerken ağardı,
Bendim geçen, ey sevgili,
sandalla denizden.*
(Yəhya Kamal)

Türkçədəki “nefesli sazlar”, “şarkıcı və saz arkadaşları (takımı)” dilimizə “nəfəsli musiqi alətləri” (“nəfəsli çalğılar”), “müğənni və onun ansambli”, “sənətkar və onu müşayiət edən musiqi kollektivi” şəkildə çevirilə bilər. “Saz” kəlməsi ədəbi dilimizdə bu mənada işlədilmir. Azərbaycanda saz adlanan “mizrabla çalınan telli musiqi alətinə” türkçədə “bağlama” deyilir. Bununla yanaşı, türkçədə “saz” kəlməsinin mənalarından biri Azərbaycan dilindəki kimi elə “saz” deməkdir və lüğətdə “mızrapla çalınan uzun saplı halk çalğısı” kimi açıqlanır. “Saz şairi” isə “aşık” (aşiq) kəlməsinin sinonimidir.

Digər tərəfdən, dilimizdə bu kəlmənin mənası bəzən bu sözün türkçədəki mənaları ilə qismən örtüşür, bəzən hətta üst-üstə düşür: “Sazımız - sözümüz” ifadəsindəki “saz” kəlməsi ilə sifət saz musiqi aləti nəzərdə tutulmur.

Buna görə də, bu kəlmənin saxta ekvivalent ola bilmə ehtimalına tərcümədə diqqət etmək lazımdır. Məsələn, tərcümə zamanı türkçə mətnə rastlaşdığımız “Orhan güzel saz çalıyor” cümləsini “Orhan gözəl saz çalır” şəkildə tərcümə etmək səhv olacağına görə, dəqiqləşdirməyə ehtiyac var. Mətnin orijinalında Orhanın çaldığı sazın hansı musiqi aləti olduğunu müəyyənləşdirmək mümkün deyilsə, sadəcə “Orhan musiqi alətində gözəl çalır” demək daha doğrudur.

İndi isə türkçənin ərəb dilindən alınma “kalp” omoniminin lüğəvi mənalarına baxaq:

Kalp I - 1. yürek; 2. yürek hastalığı; 3. duygu, his

Kalp II - dönüştürme, bir durumdan başka bir duruma çevirme.

Kalp III - düzme, sahte

Burada üzərində durmaq istədiyimiz bu sözün birinci mənasıdır. İkinci mənası dilimizdə yoxdur. Üçüncü mənası isə (qəlp, saxta) hər iki dildə üst-üstə düşür.

Türkçədə “kalp” kəlməsinin ilkin assosiasiyası bədən üzvüdür, anatomik orqandır, dilimizdəki “ürək” termininin qarşılığıdır. Türkçədəki kalbim çarpıyor (atıyor), kalp ameliyatı, kalp krizi, kalp ilacı, kalp hastalığı kimi söz birləşmələri Azərbaycan dilində işlənməz. Lakin işin çətinliyi burasındadır ki, I kalp kəlməsinin 3-cü mənası dilimizdə də qəlb, duyğu, könül mənasında işlədilir və yalançı ekvivalent olma ehtimalı çoxdur. Məsələn, Sen çok kalpsiz birisin cümləsindəki kalpsiz kəlməsi dilimizdəki qəlbsiz, hissiz, duyğusuz mənasındadır.

Saxta ekvivalentlərin bir hissəsi bir-birinə tamamilə tərs mənəli, hətta antonim kəlmələr kimi çıxış edirlər. Məsələn, kapı-qapı kəlməsi türkçədə futbol meydançasındakı qapı mənasında işlədilməz, bu mənada kale kəlməsi işlədilir:

Stadda kale arkası sıralarda genellikle rakip takımın taraftarları oturur – Stadionda qapı arxasındakı çərgələrdə, əsasən rəqib komandanın azarkeşləri oturur.

Eyni kökdən düzəldilən kapı-qapıçı türkçədə ev, otel kimi yerlərdə gözətçi, xidmətçi, qapıçı deməkdir. Sonuncu mənada Azərbaycan dilində də işlədilir.

Dilimizdəki digər mənadaqi qarışıya isə türkçədə kaleci deyilir. Məsələn, Rüştü yaxşı qarışıdır cümləsində qarışı kəlməsinin mənası türkçəyə kontekstdən kənar da düzgün tərcümə edilə bilməz, çünki onun futbolçu yaxud xidmətçi olması dəqiqləşdirilmədən bu sözü türkçəyə çevirmək mümkün deyil.

İlk baxışda son dərəcə sadə görünən sözlərin tərcüməsində, belə xırda diqqətsizlik mənə anlaşmazlığına səbəb ola bilər. Məsələn, “Çalığışu”nun türkçəsində oxuyuruq: “Geldiyin günden beri gece demezsin gündüz demezsin, yazarsın da yazarsın. Ne bitip tükənmez bir yazıdır bu! Mektup desem değil; mektup deftere yazılmaz...”

İndi tərcüməsinə baxaq: “Geldiyin gündən bəri gecə bilmirsən, gündüz bilmirsən, yazırsan, hey yazırsan. Bu nə bitip-tükənməyən bir yazıdır! Məktub desən, məktub deyil, məktub dəftərə yazılmaz...”

Bütövlükdə əsərin hamısı kimi bu parçanın da tərcüməsi gözdədir, orijinalına sədaqətlə çevirilmişdir və türkçəni də, dilimizi də əla bilən peşəkar mütərcim əlindən çıxmışdır. Lakin bu cümlədə dəftər sözü ilə türkçədə nəzərdə tutulan bildiyimiz şagird dəftəri yox, gündəlikdir, adi dəftərdən qalın, gündəlik, xatirə yazmaq üçün nəzərdə tutulan dəftərdir (əsərin qəhrəmanını Fəridə xanımın gündəliyi). Mütərcim özü də tərcüməyə yazdığı qısa, lakin dolğun önsözə əsərin janrından bəhs edərək onun “gənc bir qızın gündəliyi” olduğunu qeyd edir. Əsərin qələmə alındığı keçən əsrin ilk rübündə dəftər (jurnal), dəftər tutmaq (yazmaq) gündəlik tutmaq, xatirə yazmaq mənalarında işlədilir. Bu barədə mütərcim qeydi verilmədiyi üçün dəftər kəlməsi saxta ekvivalent təsiri bağışlayır və “məktub dəftərə yazılmaz” cümləsi yerində işlədilməmiş kimi görünür. Çünki məktubun dəftər səhifəsinə yazılması tamamilə təbiidir, təcüb və sual doğurmamalıdır.

Əsgər RƏSULOV,
Filologiya elmləri doktoru,
professor

Tərcümədə yalançı ekvivalentlik

Azərbaycan əsilli görkəmli türk yazıçısı, siyasətçi və dövlət xadimi Səməd Ağaoğlu (1909-1982) çağdaş Türkiyədə memuar ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri kimi tanınır. Onun oxuculara təqdim olunan "Atamın dostları" kitabında atası, XX əsrin ilk onilliklərində Azərbaycanın və Türkiyənin fikir həyatında müstəsna xidmətlər göstərmiş Əhməd Ağaoğlunun (1869-1939) türkcülük hərəkətində, sənət və siyasət aləmində, yeni Türkiyənin qurulması uğrunda mübarizədə çiyin-çiyinə addımladığı bir sıra görkəmli şəxsiyyətlərin portretləri yaradılıb. Müəllifin ad çəkmədən son dərəcə səciyyəvi cizgilərlə rəsm etdiyi bu portretlər özlərinin, eləcə də Əhməd Ağaoğlunun həyatının, mübarizə və ideallarının bir sıra xüsusiyyət və keyfiyyətlərini aşkara çıxarır.

Səməd AĞAOĞLU

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Atamın dostları arasında evlərimizin biri-biri ilə bu qədər içdən-içə yaxın olduğu, bu qədər qaynayıb-qarıxdığı başqa bir kimsə yox idi.

Bunun çeşidli səbəbləri vardı. Zənnimcə, bu, həm də daha çox aşağıda göstərəcəyim amillə əlaqədar idi. "Türk Yurdu"¹ məcmuəsinin idarəçiliyi şairə verilmişdi. Mərkəz də yaşadığı ev idi. Atam, Yusif Akçura, Mehmet Emin, Hüseyinzadə Əli kimi Türk Yurdu'nun qurucuları, fəal xadimləri orada çox tez-tez görüşürdülər. Şairin uşaqları ilə mən və bacı-qardaşlarım da çox tez dostlaşmışdıq. Atalarımız bir otaqda işlərini görürkən biz həyətdə, bağçada oynayıb vaxtımızı keçirirdik. Çox əski uşaqlıq xatirələrimi yada saldıgım zaman şairin üçü də biri-birindən cansız-çalimsız, biri-birindən arıq iki qızı ilə bir oğlu gözələrim önünə gəlir. Şairin anası oğlunun və nəvələrinin tam əksinə olaraq sərt təbiətli, cantaraq və şişman bir qadın idi. Amma zahirən kobud görünüşü altında oğluna sənət həyəcanı aşılayan qüvvətli və incə bir zəkası, güclü hissiyyəti vardı. Evin hakimi-mütləqi idi. Hətta uzun illər yataq xəstəsi olmasına baxmayaraq, həyatının son anına qədər də hakimiyyətinə əl çəkməmişdi. Oğlunun eşq macaraları da daxil, bütün əməlləri onun özünü görməzliyə vurmaması, əksər hallarda isə razılıqla ilə baş verirdi. Qadın şairi həqiqi bir qadının oğlu idi. Bütün digər qadınları da anasının sayəsində yaxşı tanıya bilmişdi.

Onu siyasi dairələrdə əl üstündə tutduran səbəblərdən biri də uşaqlıq dövründən başlayaraq, şəxsiyyətinin ayrılmaz parçası halına gəlmiş xəstəliyi idi. XIX əsrin xəstəlikləri içərisində ifrat həssaslığın simvollarından biri də vərəm sayılırdı. Vərəm həmin əsrin modasına görə həm də eşqin, ümitsiz qəlb çarpıntılarının rəmzi idi. Mərhəmət, şəfqət, gözəllik vəzən xəstəliyinin qanadları altına sığınmışdı. Gənc qadınlar əvvəldən qırmızı rənglə boyanmış dəsmallarını dodaqlarına apararaq zəif, halsız öskürmələrdən sonra bu ləkələri hər kəsə göstərməklə diqqəti çəkməyə, cavan oğlanlar vəzənli sevgilinin öpüşləri ilə özlərini bu xəstəliyə yoluxdurmağa çalışırdılar.

Atamın dostları

Qadın şairinin ən parlaq zamanları olan 1910-cu illərdən Birinci Dünya Hərbinin sonunaqədərki dövrdə İstanbulun yüksək cəmiyyəti də hələ bu dəbin təsiri altında qalmaqda davam edirdi. Beləcə, şairin xəstəliyi onun şöhrətini artıran amilə çevrilmişdi. Lakin bu, zaman-zaman onu aylarla yatağa salan, bəzən ölümün astanasına qədər götürən, amma hər dəfəsində də ətrafındakı sevgini, heyranlığı bir az da artıran təhlükəli xəstəlikdi. Qadın şairini sonuncu dəfə 1934-cü ildə, yoluxduğum ağır yatalaq xəstəliyindən qalxdıqdan sonra gördüm. Mənim yaşadığım ev ozamanki İsmət, indiki Mithət Paşa küçəsində yerləşirdi. Şairin evi də tam bizimkinin qarşısında idi. Demək olar ki, eyni vaxtda yatağa düşmüşdük. Qadın şairi bu dəfə həyatının süsü olan vəzəndən deyil, xərcəngdən əziyyət çəkirdi. İki ay davam edən təhlükəli xəstəliyim sırasında dəfələrlə onu düşünmüşdüm. Özümün ölə biləcəyim ağıma da gəlmirdi. Fəqət sıra şairə gələndə fikirləşirdim ki, "o, bu səfər mütləq öləcək. Heç olmasa, sonuncu dəfə də görə bilseydim". Bir müddət sonra vəziyyətim nisbətən yaxşılaşdı, İstanbulla aparıldım. Bir ayın tamamında geri dönüncə ilk işim atamın şair dostunu ziyarət etmək oldu. Uzadıldığı yataqda skeletdən fərqi yox idi. Məni gördüyü zaman həyəcanlandı. Güclə eşidiləcək səslə "Səməd, - dedi, - səni ayaq üstə, sağlamlıq görməyimdən çox bəxtiyaram. Kim bilir, Əhmədəm nə qədər üzülüb".

Sonra isə dodaqlarını güclə təpəpəyərk əlavə etdi: "Ölməmişdən əvvəl atanı da bir dəfə qucaqlaya bilsəydim..."

Bir nazir

Sübhçağı sanki bir əl boğazını şiddətlə sıxdı. Qarşısında dar ağacı gördü. Gənclik illərinin idealist dostu dişlərinin arasında sıxılmış dili, göyərmiş, şişmiş sifəti, hədəqəsindən çıxmış gözləri ilə ona baxırdı. Qollarını uzatdı və oyandı. Bu gecə qırx il əvvəl böyük bir məmləkətin böyük bir şəhərində tanış olan iki insandan biri dar ağacından sallandı. Digəri isə onu məhkum edənler arasındadır! Həzin təsəllidir? Yox, gültünc təsəllidir! Bu gün niyə ikisi də eyni yerdə deyillər? Belə də ola bilərdi! Açılan sabahın sübhçağına qədər belə bir aqibətin yaşanacağı nə onun, nə də dostunun ağına gəlmişdi.

İlk dəfə Parisdə qarşılaşdılar. Atam hüquqşünas, dostu isə həkim olacaqdı. Birincisi əsir bir türk yurdundan gəlmişdi. Digəri türklərin son müstəqil toplumuna mənsubdu. Hər ikisi Qərbin azadlıq yolunda nəhayətsiz qanlar axıtmış möhtəşəm şəhərində çox tez dil tapdılar. O illərdə Paris hər cür fikirlərin qaynaşdığı, yeni dünyanın təməlinin qoyulduğu bir mühit idi. Bütün bu fikirlər ən romantik şəkilə biri digərinə qarşı çıxır, Renan, Zolya², Kostans³ kimi nəhəng şəxsiyyətlərin yanında Sara Bernar⁴ kimi böyük artistlər, Jores⁵ və Klemanso⁶ kimi qorxu bilməyən mübarizlər kütlələri arxalarınca aparırdılar.

Van Qoq⁷, Qogen⁸ kimi rəssamlar sənətin üfütqələrini o zamana qədər məchul qalan gözqamaşdırıcı rənglərə boyayırdılar.

Atam da, dostu da bura doğulub-böyüdükləri yerlərin mistik, qaranlıq və həssas əhval-ruhiyyəsi ilə gəlmişdilər. Bəlkə elə buna görə də qürbət hissi ikisini də dərhal eyni idealın ətrafında birləşdirdi - türk milləti də bu səviyyəyə yüksəlməlidir!

Gələcəklə bağlı birgə layihələr cızırıdılar. Atam məmləkətinə qayıtdıqdan sonra işlərini sahmana salıb İstanbula köçəcəkdə. Dostu isə ona yeni, azad vətəndə sınıtı çəkmədən yaşamaq və işləmək imkanları yaradacaqdı. Xəyalları ilə bağlı ilk razılışmanı da Parisdə əldə etdilər.

Onun sayəsində atam Azərbaycandan İstanbula köçdükdən az sonra İttihad və Tərəqqi partiyasının sıralarında dərhal öz yerini tutmuşdu. Parisdə başlayan dostluq, Əhməd Rza ilə ölüncəyədək, əhd-peyman bağladığı digər şəxsə isə bu səhərin qorxunc dəqiqəsinə qədər davam etmişdi.

Yenə də atamın xatırladıqlarından: "İş üçün yanına gələn bir müəllim qadınla tələb olunduğundan daha səmimi danışması, vəzifədən uzaqlaşdırılması üçün fürsət sayılan keçmiş maarif nazirinin¹⁰ yerinə təyin edildiyi gün, nazirliyin qarşısından səndələyərək içəri girən köhnə redinqtonlu bu gonbul adam dövrünün sarsılmaz namus və doğruluq pərdəsinə bürünüb çeşidli günahların hədəfi seçilən məsum bir şəxs idi. Səflik onu məmur qardaşının sürdüyü möhtəşəm həyatı görməyəcək dərəcədə sarmışdı. Qanuni haqqı olan dövlət məşinuna minməkdən imtina etməklə kifayətlənmirdi. Adi dəftərxana müdiri olan qardaşının iki qara at qoşulmuş şahənə faytonu yanından keçərkən hətta başını belə qaldırıb baxmırdı. Bir gecə Böyükadada dostları ona qardaşından şikayət etdilər. Heç bir söz demədən onları heyrətlə dinlədi. Üç gün sonra qəzetlər İstanbul dəftərdarının Bursaya göndərildiyini yazdılar".

¹ "Türk Yurdu" - 1911-ci ildən etibarən müəyyən fasilələrlə nəşr olunan milliyyətçi fikir məcmuəsi. Hazırda "Türk Ocaqları"nın aylıq mətbu orqanı kimi Ankarada çıxır.

² Emil Zolya (1840-1902) - fransız yazıçısı, naturalist ədəbi məktəbin görkəmli nümayəndəsi.

³ Söhbətin kimin haqqında getdiyini müəyyənləşdirmək mümkün olmadı.

⁴ Sara Bernar (1844-1923) - fransız dramatik aktrisası, XX əsrin əvvəllərində "bütünlük tarix boyu ən məşhur aktrisa" kimi dəyərləndirilirdi.

⁵ Jan Jores (1859-1914) - tanınmış fransız sosialist lideri.

⁶ Georg Klemanso (1841-1929) - fransız siyasətçisi və dövlət xadimi, 1906-1909 və 1917-1920-ci illərdə Fransanın baş naziri, Versal Sülh konfransının təşkilatçılarından biri.

⁷ Vinsent van Qoq (1853-1890) - postimpressionizm cərəyanına mənsub holland rəssamı

⁸ Pol Qogen (1848-1903) - postimpressionist və primitivist fransız rəssamı

⁹ Əhməd Rza (1858-1930) - türk siyasətçisi, İttihad və Tərəqqi hərəkətinin ideoloqlarından biri.

¹⁰ 1917-ci ilin dekabrından 1918-ci ilin iyuluna qədər Tələt Paşa hökumətində maarif naziri olmuş Osmanlı İttihad və dövlət xadimi Ali Münif Yegenəğa (1874-1951) nəzərdə tutulur. Əhməd Ağaoğlunun Malta adasındakı sürgün yoldaşlarından biri olub.

(Davamı gələn sayımızda)

Tərcümə edən: Vilayət QULİYEV, professor

İsrail müstəqillik alan andan yeni dövlətin başçısı Ben-Qurion ən yaxın vaxtda nüvə silahına malik ölkələr sırasına qoşulmağı milli prioritetə çevirdi. Bu istiqamətdə ilk əhəmiyyətli addım 1955-ci ildə atıldı. O vaxt Birləşmiş Ştatlar prezidenti Duayt Eyzenhauerin təşəbbüsüylə İsrail 5 meqavatt gücündə bir nüvə reaktoru aldı. Bu reaktor hərbi istiqamətdə nəsə bir ciddi iş görmək üçün həddindən ziyadə gücsüz idi. Bundan başqa, dinc məqsədlər üçün istifadə olunmalı həmin reaktor, amerikalıların özü tərəfindən müntəzəm yoxlamalara məruz qalırdı.

Bir müddət sonra İsrailin baş naziri Şimon Peres əsl diplomat, kəşfiyyatçı, silah alverçisi kimi hərəkət edərək Fransadan 24 meqavattlıq nüvə reaktoru almağa müvəffəq oldu. Məhz o vaxtdan İsraildə nüvə silahının hazırlanması yolunda konkret iş başlandı. Amma ölkənin öz içində nüvə silahına yiyələnmək planları heç də birmənalı qarşılanmadı. Təsəvvür edin ki, nüvə problemləriylə məşğul olan komissiyanın səkkiz üzvündən yeddisi hökumətin bu qərarına etiraz əlaməti olaraq istefa verdi. Amma bunun nüvə proqramının aqibətinə heç bir təsiri olmadı, kütləvi qırğın silahına yiyələnmək istiqamətində çoxdan müəyyənləşdirilmiş addımlar tam məxfilik şəraitində atılmağa başlandı...

(Əvvəli ötən sayımızda)

Morduxay Vanunu 1954-cü ildə Məraqədə yaşayan böyük bir yəhudi ailəsində anadan olmuşdu. 60-cı illərin əvvəllərində bu ailə də "Mossad"ın həyata keçirdiyi tədbirlər nəticəsində gizli olaraq İsrailə köçənlər arasında idi. Vanunu ailəsi Negev səhrasındakı Beer-Şeva kəndində məskunlaşır. Morduxay özü isə orduda qulluq edəndən sonra universitetin fizika fakültəsində təhsil almağa başlayır, amma aşağı qiymətlər aldığından təhsili yarımçıq qalır. 1975-ci ildə texnik köməkçisi vəzifəsinə namizədlər axtarılması barədə bir elan görərək xüsusi kurslara yazılır, 1976-cı ildə isə təhlükəsizlik zabitləriylə söhbətdən sonra nüvə mərkəzində sınaq müddətiylə işə qəbul olunur.

Onun bilavasitə işə başlaması isə 1977-ci ildə baş tutur. O vaxtdakı Vanunu əlavə olaraq nüvə fizika və kimyası kursunu bitirir və yaqın ki, daha dərinə yoxlanılır.

Deyərlər ki, Dimonedə çalışdığı müddətdə Vanununun dünyagörüşündə böyük dəyişikliklər baş verir. Ailələrindən uzaqlaşır, dini ehkamların tələblərinə nisbətən sərbəst yanaşmağa başlayır, onda ərəblərə daha loyallıq münasibət formalaşır. Qabaqlar Morduxay ərəblərlə silahlı mübarizənin zəruriliyinə tam əmin idi, amma İsrailin 1982-ci ildə Livana qarşı təcavüzündən sonra,

"Ərəblərin istismarına son qoyun!" şüarını dəstəkləyənlər arasında yer aldı.

1985-ci ildə Dimone reaktorunun təhlükəsizlik xidməti Vanununun "cəmiyyət əleyhinə hərəkətlərindən" xəbər tutdu. Böyük səs-küy qoparmadılar, amma elə həmin ilin noyabr ayında "Ştatların ixtisarı" bəhanəsiylə onu da 180 digər əməkdaşın arasında işdən uzaqlaşdırdılar...

Bir aydan sonra Vanunu həm mənzilini, həm də avtomobilini sətəraq uzunmüddətli dünya səyahətinə çıxdığını elan etdi. İş elə gətirdi ki, onun yolu Avstraliyaya düşdü, orada anqlıkan kilsəsinin bir pastoru ilə tanışlıqdan sonra xristianlığı qəbul etdi və beləliklə, vətəni sayılan yəhudi dövlətiylə bütün ideoloji bağlarını qırması oldu...

Elə həmin Avstraliyada o, elə özü kimi avara birisiylə - kolumbiyalı Oskar Gerrero adlı "azad jurnalist"lə tanış oldu, dostlaşdılar. Gerrero yaxşı həmsöhbət, əla dinləyici idi və bir dəfə elə oldu ki, Vanunu içində gəzdirdiyi sirləri onunla bölüşməyə ehtiyac duydu. Jurnalist elə həmin dəqiqə başına qonmuş "dövlət quşu"nu buraxmadı.

O, yaxşı başa düşürdü ki, indicə eşitdiyi informasiya ilə həm varlanmaq, həm də şöhrət qazanmaq olar...

Vununu İsrailin nüvə mərkəzindən danışmaqla kifayətlənmirdi, öz sözlərini həm də gecə növbəsində olarkən əsl agent kimi, gizlincə çəkdiyi fotosəkillərlə təsdiqləyirdi. O, məxfi obyektə 72 kadr çəkmişdi...

Gerrero dostunu inandırmağa çalışırdı ki, bildiklərini satıb özünü ömrünün sonuna kimi təmin edə bilər. Əslində Morduxayın niyyəti də elə bu idi. O, İsrailin nüvə silahına yiyələnmək istəyini həmişə mənaviyyətsizlik sayırdı və indi əlinə bu sirri dünyaya açıqlamaq fürsəti düşdüyündən məmnun idi...

Vanunu və onun ədəbi agenti olmağa razılıq vermiş Gerrero eyni anda bir neçə Avropa nəşrləriylə danışmağa başladılar, amma elə bir uğurlu nəticə əldə edə bilmədilər: nəşrlər Vanunu kimi birisinin elə mühüm obyektə çalışdığına, bu iki şəxsin dediklərinin həqiqət olduğuna inanmırdılar. Onlarla heç Avstraliyanın yerli qəzetləri də iş görmək istəmirdilər...

Amma Britaniyanın "Sandi tayms" qəzeti riskə getdi. Qəzet, ixtisasca fizik olan müxbiri Piter Haunamı, Vanunu ilə görüşmək üçün Sidneyə yolladı. Onlar bir neçə dəfə görüşdülər və əmin oldular ki, Vanununun söylədikləri blef deyil, əsl həqiqətdir. Piter Haunam redaksiya adından Morduxaya 50 min dollar pul təklif etdi. Bu pulun müqabilində "Sandi tayms" məlumatın, fotosəkillərin və gələcək kitabın eksklüziv hüququnu alırdı. Bu yeni kombinasiyada Gerrero, artıq adam kimi, oyundan kənarda qaldı...

Sonrakı hadisələr isə detektiv janrının ənənələrinə uyğun davam etməyə başladı.

Sentyabrın 11-də Haunamla Vanunu, Gerrerodan gizli şəkildə Londona uçdular. Onların izinə düşmüş Gerrero da növbəti reyslə Londona yollandı. Elə həmin təyyarədə artıq Gerreronun izinə düşmüş "Mossad" agentləri də vardı...

Bəs "Mossad", Vanunu ilə Gerrerodan necə xəbər tutmuşdu?

İsrail kəşfiyyatçılarına bu xəbəri, bu iki şəxsin şübhəli danışmalarından duyuq düşən "Avstraliya kəşfiyyat və təhlükəsizlik agentliyi"ndəki həmkarları vermişdi. Avstraliyalılar bu barədə həm də Böyük Britaniyanın xüsusi xidmət strukturu olan "MI-5"-ə informasiya ötürmüşdülər...

Morduxay Vanunu "Sandi tayms"a Negev səhrasındakı nüvə mərkəzinin 60 fotosəklini verərək bu materiala orada istehsal olunacaq nüvə silahı haqda müfəssəl məlumat da əlavə etdi. Bundan savayı, o, obyektin yer altında qərar tutan 6 mərtəbəsinin də şəklini çəkmişdi. Bütün fotolarda ivrit dilində "radioaktiv maddə" xəbərdarlığı yazılmış elementlər aydın görünürdü.

Bir neçə fotosəkillə isə şüşə kameraların içində çalışan mütəxəssislərin poladdan olan sferik qurğular üzərində manipulyasiyaları görünürdü. Vanunu deyirdi ki, bu sferik obyektlər gələcək nüvə bombalarının zahiri qılıfıdır...

Qəzetin işə cəlb etdiyi mütəxəssislər bu qənaətə gəldilər ki, onillik fəaliyyəti nəticəsində bu zavod azı yüz atom bombası buraxa bilər. Materialları açıqlamaq barədə qəti qərar verən "Sandi tayms" rəhbərliyi öz "bombasını" tələsmədən hazırlayır, onu "partlatmaqla" görünməmiş sensasiya yaradacağını düşünürdü...

Amma Gerrero da "bir gülləyə ölənələr"dən deyildi. O, "Sandi tayms"ı qabaqlamaq fikrinə düşür və onların informasiya bazarındakı rəqibi "Sandi mirror"a müraciət edir, Vanununun söhbətlərindən xatırladıqlarını danışır. Onun diletant söhbəti qəzetin diqqətini çəkmir, amma "Sandi tayms"ın bu işə girişdiyini yaqın edəndən sonra, Gerrerodan iki min dollara fotoları alaraq ikisəhifəlik reportaj hazırlayırlar. Bu reportajda Morduxay Vanunu və onun toruna düşmüş "Sandi tayms" lağa qoyulur...

"Sandi mirror"un bu yazısından sonra Vanununun canına əməlli-başlı vəlvələ düşür. Onu mətbuatda lağa qoyulduğu narahat etmirdi. O, öz həyatı üçün narahatlıq keçirirdi, çünki "Mossad"ın əliuzunluğundan xəbərdar idi. "Sandi tayms"ın əməkdaşları onu sakitləşdirmək istəsələr də, alınmırdı. Məcbur qalıb Vanununun qaldığı mehmanxanaları günəşni dəyişməyə başladılar.

(Davamı gələn sayımızda)

Vanununun həbsi

İlqar Əlfinin araşdırmaları "Tam məxfi" layihəsində

XVIII əsrin birinci yarısı – Səfəvilər sülaləsinin son dövrü və Nadir Şah Əfşar imperiyasının mövcud olduğu qısa müddət Azərbaycan tarixinin ən gərgin və maraqlı dövrlərindən biridir. Bu da təsadüfi deyil ki, həmin dövrdə yazılı və şifahi ədəbiyyat, xəttatlıq, miniatür sənəti inkişaf edib, baş verən hadisələri əks etdirən salnamələr qələmə alınıb. Nadir Şahın münşisi Mirzə Mehdi xan Astrabadi məhz həmin dövrün ən etibarlı salnaməçisi sayılır. Onun mətbuatda tam şəkildə ilk dəfə işıq üzü görəcək tarixi sənədlər toplusundan ibarət “İnşa” əsərini qəzetimizin oxucularına təqdim edirik.

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Nadir şahın müqəddəs Məşhədin əhalisinə yazdığı rəqəm

Ulu və müqəddəs Məşhəddə Allahın yardımı ilə müvəffəqiyyətə nail olmuş və Uca Tanrının hüsn-rəğbəti sayəsində nüfuz qazanmış ən mötəbər cənablar sülaləsinin başcısı, mü-təvəlli¹ Mirzə Məhəmməd Rza və bu şəhərin kələntəri, ən hörmətli şəxsləri və əyanları bilsinlər ki, arzusuna çatmış şərəfətli hökmdar Təhmasib Mirzənin bütün İranda əmr sahibi olduğu müddətdə o dövlətin məmur-larının verdiyi əmrlər və məsləhətlər belə bir hadisəyə bais olardı ki, xalq gecə rahat yata bilməzdi və onların ədalət tərəzində ağır zəhmətdən başqa bir şey çəkilməzdi, böyüklük-kiçikli hamı onların tale budağından gülün yerinə həsrət əlini başına vurardı, cavanı da, qocası da onların ehsan süfrəsindən dadlı bir içkinin əvəzinə çi-yər qanı içərdi. Buna görə “biz bu günləri insanlar arasında növbə ilə dəyişdiririk”² sözünü əsas tutaraq qızılbaşlar, böyüklərinin və bu firqənin haqq uğrunda səy edən başçıların məsləhəti ilə səltənət xələtinə adicəkilən hökmdarın bəxt qamətindən çıxarıb həmin hökmdarın ixtiyarında olan mülk ilə millətin, İraq, Fars və Azərbaycan ölkələrinin səltənət ilə padşahlıq işinin və hök-mranlıq ilə şahənşahlıq vəzifəsinin “o uşaq ikən biz ona hikmət verdik”³ karamətli ifadəsinə uyğun və “biz onu yüksək bir məqama qaldırdıq”⁴ lətafətli sözü müvafiq olaraq gər-dünməhd⁵, firuzəhd⁶, İsgəndərbəxt və asimantəxt⁷ həzrətləri, sultan bin əs-sultanın varisi Üçüncü Şah Ab-basa (“Allah onun mülkünü əbədi-ləşdirsin və bədbəxt hadisələrdən qorusun!”) [həvalə edilməsi] qərara alındı. Sultənlik dövlətinin məmləkətində minbər rəhbərlərinə ölkənin gözünün qarası və dünyanın alınını xalı olan bu yüksək və məşhur şəxsin xətirinə hazırlıq görüb adicəkilən hökmdarın müqəddəs torpaqda da-yanması üçün həzrətin xidmətində filan-filan işlərin görülməsi tapşırıl-sın. İtaət edilən şəxs bu məktubu-nun məzmunu bütün məclislərdə, uzaqda və yaxında türkün və tacikin qulağına çatdırılmalıdır ki, Allahın lütfü ilə bu müjdəni ürəklərindən keçirib gözyaydınlığı verilməsinə va-sitəçilik etsinlər.

Nadir şahın Məşhədin mütəvəllisi Mirzə Məhəmməd Rzaya yazdığı rəqəm

Sübhani inayətlə etibar sahibi olmuş və Ulu Sahibin ucsuz-bucaqsız mərhəməti ilə hörmət qazanmış Rizəvi ləqəbli Məhəmməd Rza bilsin ki, Allahın köməyi ilə mücahidlərin hücumları bədgü-man qəbləri lərzəyə gətirməkdə, onların toplarının atəşi pis niyyət-lərin bədənələrinə yandırıcı titrət-mə salmaqda və qazilərin qından

imkan ələminin əlillərinin sağlam-lığı üçün dirilik şərbəti və həyat maddəsi hökmündə olacaqdır. Bu səbəbdən hazırkı şərəfətli məktub müqəddəs astananın daxilindən filan məbləğlə bərabər dava-dər-manın hazırlanması üçün o cənabın həkimlərindən bir nəfərə təs-lim olunub tibb qanunlarını tətbiq etməkdən ötrü həmin adam təcili surətdə ali orduqaha yollansın.

sizi azdırmaq istəsə, mən sizə nəsihət versəm də, faydası olmaz”¹² məzmununa uyğun olaraq “Onunla yumşaq [dillə] danışın”¹³ dili ilə o tayfaya sözlənmək yumşaq barmağın ucu ilə bərk daşı deşməyə bənzəyər. O camaat nə bu tərəfə qarşı səmimiyyət göstərir, nə də özünü o alicaha layiq təzadə aparmaq niyyətindədir. “On-lar and içirlər ki, sizlərdəndirlər və onlar sizlərdən deyillər və lakin onlar

çobansınız [nəzarət edəsiniz] və ha-munuz otardığınızda [nəzarət etdiyini-zə] görə cavabdehsiniz” sözünü əsas tutaraq rəftar etmək, xalqın halının qorunması və əhvalının hiyf edilmə-si üzərində çalışmaq lazımdır, qov-ğatələblərin peşəsi və inadkarlarla fitnəkarların tutduqları yol “tarla-ları və nəsl [mal-davan] məhv edər. Və Allah fəsadı sevməz”²⁰. Bir göz qırpmında, gözləri qapatmayaraq itaət edənlərlə “əgər sülhə yönəlsə-lər, sən də sülhə yönəl”²¹ hökmü ilə davranarlar, fitnə-fəsad törədənləri isə “əgər bir yana çəkilməyib sülh etməsələr və öz əməllərindən əl çək-məsələr, onları tapan kimi tutun və öldürün”²² kəlməsinə müvafiq qıl-ıncdan keçirərlər. Bu tərəf “Allahla əhdini bağladıqdan sonra pozanlar, Allahın Ona vəsl olunacaqlarını əmr etdiyi [ilqan] pozanlar və yer üzündə fəsad salanlar”²³ olan əbdəli firqəsindən itaətdən başqa bir şey istəmir və o camaatın üzünə şəh qılınca möh-kəm sədd çəkməklə Yəcucun fəsad yolunu düz məcraya yönəltməkdən savayı bir məqsədimiz yoxdur, la-kin onlar, sözüün əsl mənasında, bu gözəl işi aradan qaldırıb yenidən köhnə adətlərinə qayıtmaq istəyir-lər və məlumdur ki, “bu sözü təkzib edən”²⁴ o qəddarlardandır ki, “dildə bir şey deyirlər ki, köüllərində yox-²⁵ və namərdlik o sədaqətsüar-ların təbiətindədir. “Və bilir ki, sən onların sözlərindən danırsan ...Və onlara görə kədərlənmə və hiylələ-rindən danıma”²⁶. O hərəkətlərdən heç təsirlənməyib həyəcana, ürək-lərinə girmək üçün yol verməzlər ki, inşallah-təala, inkarın qorxusu o tayfanın ruzğarını büriyəcəkdir. Be-lə vəziyyətdə o alicah onların kömək ilə ianələrini həm Cənab Barinin ri-zasına zidd və həm haqqpərəstlik ilə səadətsüarlıq adətlərinə müxalif ol-duğunu sanaraq İlahi hövl və qüvvə ilə o tayfanın işlərinə son qoymağı iti qılıncın tiyəsinə həvalə edəcək və on-ların murad quşu, şahinin qantökən caynaqlarının ovuna çevriləcəkdir.

Digər işlər isə hüzurunuzda müza-kirə olunması üçün adları çəkilən elçilərə (?) şifahi surətdə söylənilmişdir.

¹ Mütəvəlli – vali, müdir.

² Ali-İmran. 140

³ Məryəm. 12

⁴ Məryəm. 57

⁵ Gərdünməhd – beşiyi fəlkədə, göydə olan.

⁶ Firuzəhd – yaşadığı ömrü qələ-bələrlə dolu olan.

⁷ Asimantəxt – taxtı göylərdə olan.

⁸ Canbaz – (burada) mahir atminən.

⁹ Yəni “Sizin”

¹⁰ Yəni “burada”

¹¹ Nəhl. 125

¹² Hud. 34

¹³ Taha. 44

¹⁴ Tövba. 56

¹⁵ Əraf. 102 və Bəqərə. 6

¹⁶ Ən’am. 123 və Təriq. 15-16

¹⁷ Ənkəbut. 41

¹⁸ Rə’d. 11

¹⁹ Ən’am. 83

²⁰ Bəqərə. 205

²¹ Ənfal. 61

²² Nisa. 91

²³ Bəqərə. 27

²⁴ Num. 44

²⁵ Fəth. 11

²⁶ Hicr. 97 və Nəhl. 127

²⁷ Əlyazmada belədir, lakin bu məktubda heç bir elçinin adı çəkilməmişdir.

(Davamı gələn sayımızda)

Mirzə Mehdi xan Astrabadi və onun “İnşa” əsəri

Nadir şahın Məhəmməd Hüseyin xana yazdığı rəqəm

Əbdəli camaatının və o tayfanın özbaşnalıq edənlərinin xeyirsiz iş-lərdən düz yola gətirilməsi haqqında yazılmış bu şərh bəzi maddələri islah etmək və qələmlə çəkilmiş fəsadları aradan götürmək üçün izhar olunmuşdur. Alicah Məhəmməd Hü-seyn xanın daxil olmasından öncə “[Adamları] yaxşı hikmət və öyüd ilə sənin Rəbbinin yoluna dəvət et və onlarla ən yaxşı yol ilə çəkiş”¹¹ kəra-mətli ifadəsi ilə o tayfanı itaət və ir-şad yoluna və tabe olmaqla boyun əyməyi qəbul etməyə yönəltmiş, lakin bu dəfə höccətə son qoymaq üçün o alicahın elçilərinin hər birisi-ni sifarişlərin yerinə yetirilməsini və yazılanların məzmununu ünvanına çatdırılmasını icra etmək üçün üzü Herata yola aldıq. Qayıdandan sonra məlum oldu ki, “və əgər [Allah]

qorxaq bir tayfadır”¹⁴ və o tayfanın bütün gözəlliyi ikrənglilik təəssüratı bağışlayır, onların halı həmfikir ol-mağın əksidir və nifaqsürətli olduqları aydın bilinir. “Çoxlarında əhdə vəfanı görmədik... Onlar üçün fərq etməz: onları qorxutsan da, qorxut-masan da, iman gətirməzlər”¹⁵. O fir-qənin alınında məkr ilə hiylənin izləri peyda olsa da, “onlar məkrli özlərindən başqa kimsəyə qarşı işlətməzlər ... Onlar bir hiylə düşünürlər və mən bir hiylə düşünürəm”¹⁶. Müdrilik-dən uzaq olan o tayfa əcəlinə çatacaq və “ölüm gəlsə, gözlər qaralar” ifa-dəsinə müvafiq olaraq bəsirət gözlə-rinə qarənliq ilə zülmət düşdü, çünki onlar “özünə ev quran hörümçək ki-midir”¹⁷ dəlili ilə qalanın hasarını sı-ğınmaq və itaətsizliyi çətinlikləri dəf etmək üçün əsas tutublar. “Və əgər Allah bir tayfaya pislik istəsə, heç nə Ona mane olmaz”¹⁸. “İstədiyimiz hər kəsi daha yüksək dərəcələrə qaldır-nıq”¹⁹ sözləri aid edilənlərlə “hamunuz

Əli Kərim

Konstantin Simonov

Açıq məktub

Viçuqa şəhərində yaşayan qadına

Məcburam deyim ki, siz bilirsiniz, Sizin məktubunuz çatmadı ona. Bilmirəm nə təhər gəldi əliniz Məktubu saldıq poçt qutusuna.

Yaxşı ki, əriniz onu almadı, Sözlünüz qəlbinə vurmadı yara. Əsib-titrəmədi, dəli olmadı, Dünya bürünmədi qararıqlara.

Xaraba vəğzalda əsgərlərinə O, hücum əmrini verdiyi zaman Sizin məktubunuz yoldaydı hələ. Yoxdu ərinizin xəbəri ondan.

O, səndirləyirdi, birtəhər tutub, Qanlı dəsmalıyla öz yarasını. Yaxşı ki, vurmadı sizin o məktub, Güllə yarasına söz yarasını.

O, daşın üstünə yıxılan zaman Ölüm söndürəndə son nəfəsini, Hələ xəbər yoxdu məktubunuzdan, Heç kim eşitmirdi nifrət səsinə.

Söyləyim, sonralar nə olduğunu, Dostumu bir daha gətirim yada, Qanlı paltarına bürüyüb onu Gecə dəfn elədik şəhər bağında.

İndi başı üstə dəmirdən ulduz, Bir də tənhalıqdan əylmiş cökə, Ürəyim söyləyir: sus deyirəm, sus, O qadın çətin ki, bu dərddə çəksə.

Bəlkə də xeyli var çıxmış yadından, Odur, danışmayıb yorucu, uzun – Sizə xatırladım alay adından Qısa məzmununu məktubunuzun.

Belə yazırdınız: bir il olar ki, Artıq tanışsınız təzə kişiylə. Köhnə qayıtsa da, sizə nə var ki, Əşi, nə işiniz özgə kişiylə.

Ömür sürürsünüz dərdsiz, kədərsiz, Keçir sevinc ilə saat da, an da.

Daha siz əbədi bəxtəvərsiniz, Yad bir adamsınız bu leytenantı.

Hətta üçcə sözlə əl boyda kağız, Göndərib, verməsin əziyyət sizə. Odur ki, ən acı söz axtardınız Və qeyd elədiniz xoş «namənizə».

Bu qədər! Bu qədər! Məncə bəs edər! Birtəhər çatdı ki, dostların səbri, Oxuya bildilər axıra qədar Sizin o sözləri, acı sözləri.

«Əziyyət vermə gəl»,
«Familya», «ad», «ər»....
Harda itirdiniz ürəyinizi?
O ər dediyiniz əsgərdi, əsgər,
Ömrü bahasına qorudu sizi.

Doğrusu, sevmirəm hakim olmağı, Ayrılıq dərddə dözmür hər ürək. Bacarmır hər adam sadiq qalmağı, Vəfəli olmağı son nəfəsədək.

Amma məəttələm təkə bir şeyə Ola bilərdiniz ölümə bais; Necə qorxmadınız bura – cəbhəyə Taun göndərdiniz, söz göndərdiniz.

Poçtun markasını alanda ələ Barı fikrə belə dalmamışsınız. Məktubu bir cəllad sakitliyiylə Yazıb, bir ləkə də salmamışsınız.

Bəlkə lazımcı sevməyib oğlan, Heç sizə bir daha deyildir gərək. Dördəlli yapışın tapdığımızdan, Ona ərmi deyək, aşnamı deyək?

Söyləyin, əsgər heç günahkardımı, Sizin uğrunuzda can verdi, axı. Onun azca belə vaxtı vardı, Ölümün üstünə gedirdi axı.

Sizin məktub isə... həzərlər ondan, Burda hər əsgəri nə fikrə saldı. Bəlkə sizin kimi başqa qadından, Başqa bir əsgər də bir məktub aldı.

Bütün qadınların məhkəməsinə Sizi göndəririk. Bir ləkədir bu, Bu məktub onlara! Əsgər qəlbinə Səpdiniz ani bir şübhə toxumu.

Qoy sizə deyim ki, quş ürəyini, Köksünüz altında gizlətməmişsiniz. Bütün qadınların saf diləyini, Az qala, az qala xar etmişsiniz.

Köhrə ərinizə ömr etmir daha. Nə yaxşı! Yaşayın o təzə ər. Köhnəsi məktub da yazmaz bir daha, Sizə xoş gəlməyən ifadələrlə.

O, sizə bir daha cavab da verməz, Yaşayın, şad çıxın küçəyə, yola. Qayıtmaz geriyə, sizi də görməz Bir yeni «sevimli» ər qol-qola.

Amma bağışlayın bir şeydə onu, Hələ də yollarda məktubları var. Bəlkə bu həsrətli məktublarını Sizə neçə həftə daşıyacaqlar.

Neyləmək, həyatın öz qanunu var: Məktublar güllə tək sürətli deyil. O, mərđanə öldü, iki ay olar – Gələ məktublarsa bu ay, ya bu il.

Əsgərin bir söz də çıxmaz yadından: Məktublar deyildir ürəyinizdən. Onların sözünü alay adından İndidən geriyə götürürəm mən.

Əlvida zamanı yetişib deyən, Alın, göndəririk nifrət odları. Sizə bircə zərrə hörmət odları Mərhumun vəfəli alay dostları.

Andrey Voznesenski

Neizvestni haqqında rekvizim

İkinci Ukrayna cəbhəsində döyüş vaxtı «hələk» olmuş Sovet ordusu leytenantı Ernest Neizvestninin xatirəsinə. Sonralar məlum olmuşdur ki, E.Neizvestni sağ-salamatdır.

Ey leytenant Neizvestni, Aşib-dəşir qəlbini kini, Ölüm, sonsuz çölü, düzü Ütüləyir ütü kimi. Çox çətindir indi hücum. Əmr gəlir: - Keç həmləyə, Üstündən də yağlı «söyüş»; Sən qalxırsan «oldu» deyər.

Vzvodunsa sanki kardır, Yerə sinib, durmur nədən. Sən qəzəblə düşmənlərin Üstünə tək yeriyirsən. Çiyində bir ağırlıq var, Çiyindədir bu kainat. Gözlərini qamaşdırır, Hərdən ölüm, hərdən həyat.

Ölüm deyir: - Rədd olub get! Sən nədən, bir qarışqasan. Sən nədən ki, bir nəhəngin İşlərinə qarışasan.

Sən, Dörd milyon beş yüz – Qırx min səkkiz yüz iyirmi üç – kvadratmetrlik dəhşət aleyhinəsən?

Sən, sinənə tuşlanmış 20 745 243 lülənin. O güclü flotun, ordunun mədəni calladların etdiyi, odlu-alovlu, tüstülü, boğanaqlı hücumlarını aleyhinəsən, Nasional-sosializminmi aleyhinəsən?

Heç nə!

Heç nə!

Heç nə!

Bir gün qara kağız alıb Titrəyəcək anan tir-tir. Bilirsənmi bunu, Erik? «Əlbəttə ki» Ernest deyir. Ölümədən də, həyatdan da daha böyük, güclü bir hiss tələb edir bəzən bizi. «Gəldim» - deyər gedirik biz. Bəli, insan, ali insan bir saf, təmiz, uca hissə verər qızıl qanını da, qəlbini də, canını da.

Əli Kərimin rus ədəbiyyatından tərcümələri

Sən global vəhşiliyin aleyhinə? Çəğə, artıq ölmüsənmi? «Əlbəttə ki» - deyir Ernest, Hücum edir igid kimi, Həyat isə deyir: - Erik, canlılara canlı gərək. Batacaqdır qulaqların, gözlərin də görməyəcək Olmayacaq 1945, 1949, 1956, 1963-cü illər, olmayacaq! Ölmüş bəşəriyyətdən bir düstur qalacaq: 31x6385+1, Universitetə girə bilməyəcəksən. Sonra dəyişilməyəcəksən heykəltəraşlığa. Heç vaxt başa düşməyəcəksən ki, isti gips Təzə süd ətri verir. Sretenkada emalatxanan olmayacaq. Manejdə sərgin olmayacaq. 1964-cü ilin 17 aprelində Dinka qaça-qaça gəlməyəcək Və gipsə vurmayacaq manikürü qopmuş çəçələ barməğini. Sən bir də görməyəcəksən onun qaça-qaça getməyini, qaça-qaça gəlməyini. Dinka mərkəzi bazardan kağız torbasında novbar albalı almayacaq və onu 27 aprel tarixli «Komsomolkaya» büküüb gətirməyəcək. Albalı birdən tökülməyəcək kosmonavtin gips postamentinə. Nə Dinka olacaq, nə də kosmonavt. Daha doğrusu, olacaqlar; Amma sən üçün yox, Qorxub, o vaxt səngərdən başını çıxarmayan sarışın Mitka Filin üçün. Sənin üçün isə heç zaman, heç nə,

Yeganə Rusiyam mənim, Yer üzündə yeganəmsən. Ləyaqətli oğul deyər Məni seçdin sağ ol ki, sən. Ey leytenant Neizvestni, stolun arxasında sən içəndə, məst olanda ixtiozəvəri xatırladıb, eşidəndə pıjonların bu barədə sözlərini, Mən görürəm heykəl kimi Qalxıb uca duran səni. Papağımı çıxarıram. Və onlara aram-aram Deyirəm ki: - Zövqünüz var; Üzünüz də qırxılar. gözəldir şıq geyiminiz. Amma doğma Vətən üçün deyir, ölmüsünüzmü siz?!

Bakı

Güclü, əzəmətli, uca divarlı, Tufan önündə də sal qaya kimi. Pəhləvan cüssəli, igid vüqarlı, Gözəl şəhərlərə verdim qəlbimi.

Mən şimal qütübündə şəhər salmışam, Bakının görkəmi tamam başqadır. Günəşli qəlbinə aşıq olmuşam, Duyulur hər yerdə alovu, odu.

Narahat ürəyi bir şəhər boyu, Sözsüz nəğmələrlə alışır, coşur. Uzaqdan görünən mədənlər boyu Üfüqdən-üfüqə axıb qovuşur.

Keçib xiyabını, yan aldı maşın Sahildə salınan təzə mədəmə. Maşında özümü Kirov yoldaşın? Bəlkə buruqlara baş çəkir yenə?

O gəzir, dolaşır... Tələsir, durur. Hər saat böyüyür, boy atır şəhər. O gəzir, gözündə, könlündə qürur, Çırpılır sahildə güclü ləpələrlər.

Budaqmu tərpəndi, yarpaqmu dindi, Yoxsa neft dalğası səsləndi birdən? Sevirəm hər zaman sal qaya kimi, Möhtəşəm, vüqarlı şəhərləri mən.

Təqdim etdi: Paşa ƏLİOĞLU

Qabriel Qarsia MARKES (Kolumbiya)

“İstəyirəm, ədəbi karyeramla bağlı əsas məqamı biləsiniz: qırx yaşınadək (o vaxta qədər beş kitabım çıxmışdı) bir qəpik belə müəllif haqqı almamışam. Bir romançı insanları inandırdığı müddətcə istədiyi hər şeyi edə bilər. İnandırmaq hər yazıçı üçün problemdir. İnandıra bilirsən, hamı nə sənə yazsa bilər. Belə baxanda, ədəbiyyat dülgərlikdən fərqlənir.

Daha roman oxumuram. Məmnun və sənədlə əsərlər oxuyuram, sənədlər saxta olsalar da, fərqi yoxdur. Bir də, ən sevdiyim kitabları yenidən oxuyuram. Təkrar oxumağın ən böyük üstünlüyü budur ki, istədiyiniz səhifəni açıb çox bəyəndiyiniz hissəni yenidən oxuya bilərsiniz. Yalnız ədəbi əsərlər oxumaq fikrindən vaz keçmişəm. Başqa nə olsa oxuyuram. Dünyanın hər yerindən, demək olar ki, bütün ciddi və mühüm yenilikləri oxuyandan sonra arvadım gəlib heç eşitmədiyim xəbərləri verir. Bunların mənbəyini soruşanda isə gözəllik salonundakı bir jurnalda oxuduğunu deyir. Ona görə də dəb jurnallarını, bütün qadın jurnallarını, hətta dedi-qodu dərgilərini belə oxuyuram. Və onlarda dünyalar qədər məlumat tapıram. Bunlar məni daima məşğul edir.

Yazı yazmaq, ən azı, masa düzəltmək qədər çətin deyil. İkisində də əlinizdəki material haqqıdır, taxta qədər sərt, çətin işlənməyən materialdır. Hər ikisində kiçik fəndləri və texnikanı bilmək lazımdır. İşin əsasında azca səhr və xeyli ağır işçi qüvvəsi dayanır.

Ancaq texnikanı öyrənməyədim, gələcəkdə ilham mənbələri azalıb texniki ehtiyacla əvəzləndikcə, çətinlik çəkəcəkdim. Əgər vaxtında öyrənməyədim, indi hekayənin strukturunun əsas xətlərini əvvəlcədən müəyyənləşdirməyi bacarmazdım. Hörgü tamamilə texniki məsələdir və onu erkən yaşlarda mənimsəməsəniz, sonra əslə öyrənmə bilməyəcəksiniz.

Yaxşı yazıçı olmaq üçün iş prosesinin hər anında zəhniniz tamamilə açıq, sağlamlığınız isə yerində olmalıdır. Mən romantik ədəbiyyat anlayışına, yəni bu inanca qarşıyam ki, iqtisadi şərtləriniz və emosional vəziyyətiniz nə qədər pisdirsə, yazdıqlarınız da bir o qədər yaxşı olur. İnanıram ki, emosional və fiziki sağlamlığınız çox yaxşı olmalıdır. Ədəbi əsər ortaya çıxarmaq üçün sağlam olmaq lazımdır.

Məncə, tənqidçilər intellektuallığın ən uğurlu məhsullarıdır. Əvvəlcə yazıcının tərifi verən nəzəriyyələr irəli sürür, sonra da yazıçı bu modelə uyğunlaşdırmağa çalışırlar. Uyğun gəlməsə, modelin sərhədlərini dəyişirlər. Tənqidçilərin haqqında nə düşündükləri ilə maraqlanmıram, illərdir yazdıqlarını da oxumuram. Öz öhdələrinə oxucu ilə yazıçı arasında vasitəçi vəzifəsini götürüblər. Mən həmişə tənqidçilərin vasitəçiliyinə ehtiyac duymadan oxucuya birbaşa toxunmağa cəhd etmişəm.

Tərcüməçilik, haqqı tam verilməyən və az gəlir gətirən çətin bir işdir. Yaxşı tərcümə həmişə əsəri başqa dildə yenidən yaratmağa bərabərdir. Buna görə tərcüməçilərə pərəstiş edirəm. Onların intellektuallıqdan çox intuisiya gücünə malik olduqlarını demək olar. Nəşirlərin bu işə görə ödədikləri məbləğ çox azdır, onların ədəbi əsər yaratdıqlarını da görmürlər.

Şöhrəti yazıçıya zərər verir. Xüsusilə də mütərcimlərin şəxsi həyatını işğal etdiyi üçün, dostlarıyla keçirə biləcəyi və ya işləyə biləcəyi vaxtları əlindən aldıq üçün. Bir də, şöhrət insanı haqqı dünyadan təcrid edir. Yazmağa davam etmək istəyən məşhur yazıçı özünü şöhrətin gətirdiklərindən və apardıqlarından qorunmalıdır.

Heç vaxt səmimiyyətimə inanılmayacağı üçün deməkdə çətinlik çəkirəm, amma həqiqətən, kitablarımın yalnız ölümümdən sonra nəşr edilməsini istədim. Beləcə, şöhrət deyilən şeylə və möhtəşəm yazıçı faktı ilə məşğul olmağa ehtiyac qalmazdı. Mənim vəziyyətimdə şöhrətin yeganə üstünlüyü siyasət sahəsində işə yaramasıdır. Digər tərəfdən, adamı, çox narahat edir. Günün iyirmi dörd saatı məşhursunuz...”

Vargəs LYOSA (Peru)

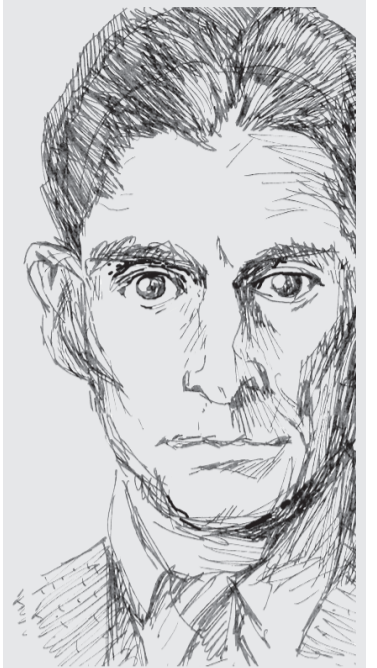
“Ədəbiyyatın işi üsyandır, yazmaq üsyandır. Həmişə qarşılaşdığım, selvanı xatırladan qaralama yazmaq mənim üçün çox əhəmiyyətlidir. Bu, mənə hər hansı bir hekayətə başlayanda şübhələrimi dağıtmağa imkan verir. Hər dəfə əsər yazmağa dərin pessimizmlə başlayıram, elə bilirəm ki, heç nə alınmayacaq. Onda yazmağa başlayıram, xaos şəkildə, səhnələri təkrarlayaraq, bəzən bir səhnəni daha yaxşı alınana qədər iki-üç dəfə yazıram. Nə struktur, nə də dilə görə heç vaxt narahat olmuram, çünki maqmanı tapandan sonra hər şey dəyişir. Daha yaxşı alınır, bundan böyük zövq alıram. Artıq əminliklə işləyirəm, hekayət hazırdır və indi hər şey məndən asılıdır. Selvanı aydınlaşdırıram, artıq yerlərini ixtisar edirəm. Belə deyək ki, həm strukturunu, həm də dilini mükəmməlləşdirirəm və bu, çox əsrarəngizdir. Mən anlayıram ki, fərqi varmıdan şeyləri bir-birinə qarşıdurmam, bəzi personajlar daha vacib obrazların yanında epizodik səpkidə olmasına rəğmən, başa keçir, qəhrəman olacaq obrazları “söndürür” və ya kiçildirlər. Həmişə təəccüblü şeyləri aşkara çıxarıram, məsələn, yazarkən təkəşürümüzə, ağılımızda olanları deyil, həm də qərribə instinktlərimizi, istəklərimizi qələmə alırıq.

Bu da hekayəti tamamilə gözəlməz istiqamətə aparır və çox vaxt yazılanlar həyatın dərinliklərindən gələn belə elementlərdən yaranaraq tabuya üsyan edir və çoxlarının qapalı saxlamaq istədiyi qapıları açaraq tarixə çevrilir. Düşünürəm ki, bu zaman roman yazmaq ağırlı prosesdir, necə olduğumuzu, daxili aləmimizi görürük. Növbəti mərhələdə, dilin üzərində işləyirəm və ixtisarlara edirəm. Raymundo Lire Xarbara İntibah dövrü haqqında dərslərinə başlayanda həmişə öz şagirdlərinə deyirdi: “Yadda saxlayın, sifətlər onlardan istifadə etməmək üçün yaradılıb”. Bu fikri həmişə yadda saxlayıram. Bəzən ürək ağrısı ilə sifətləri silib atıram...”

Reallıq hekayətə daxil olanda onu dəyişir, tamamilə başqa istiqamətə aparır. Bu, roman yazmağın digər heyranedicə cəhətlərindən biridir. Bəzən yazdığımızdan tamam fərqlənən şeylər bizə təsir edir, ideya verir və hekayəti daha parlaq edir. Ona görə də roman yazmaq sürpriz qutusuna bənzəyir. Fikirləşsən ki, yazdıqların sənəin nəzarətin altındadır və bəzən haradansa bir alət, bir qüvvə ortaya çıxır və əhvalata dinamiklik verir, yekun istiqaməti müəyyənləşdirir.

Gündəlik həyat hər gün baş verən və bizi sevindirən, kədərləndirən, üzən hadisələr kitabı mövzu verən amillərdir. Bu kitablar bizə həyatı, bütün səs-küyü və transformasiyaları ilə izah edir, daha yaxşı başa salır. Ədəbiyyata həqiqilik, dürüstlük qatır. Mənim üçün ədəbiyyat bunlardır.

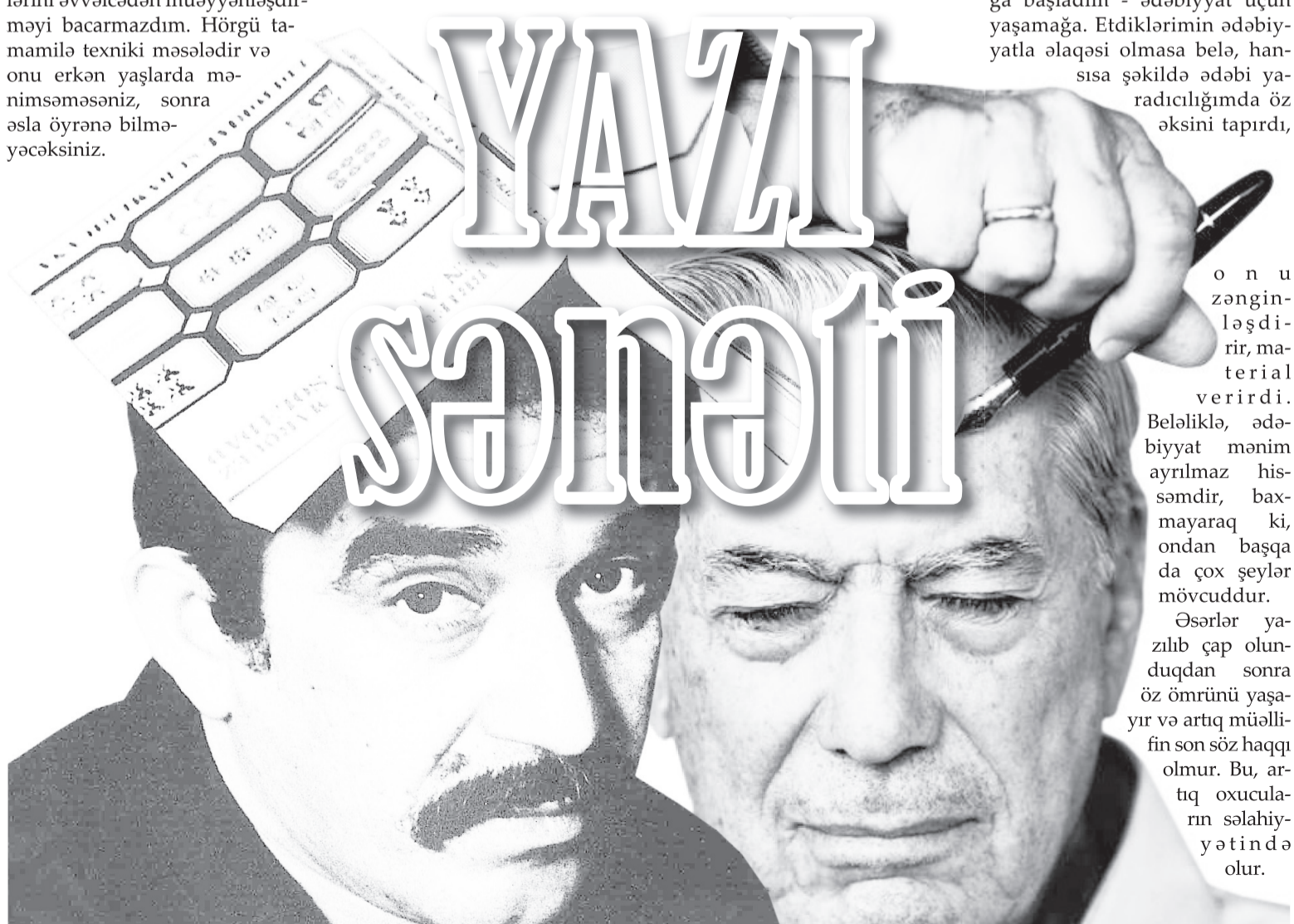
Mənim üçün ədəbiyyatın özü böyük bir sərgüzeştdir. Həmçinin, real macərələr də var ki, mən məhz onların sayəsində ədəbiyyat yarada bildim. Əgər özümə tərif vermiş olsaydım, Floberin bu fikrini təkrarlayardım: “Yazmaq həyat tərzidir”. Mən də nə vaxtsa belə yaşamağa başladım - ədəbiyyat üçün yaşamağa. Etdiklərimin ədəbiyyatla əlaqəsi olmasa belə, hansısa şəkildə ədəbi yarıradıcılığında öz əksini tapırdı,

Kafkanın hikmətli sözləri

- İnsanlar səbirsiz olduqları üçün cənnətdən qovuldular, tənbel olduqları üçün geri dönmə bilmirlər.
- Kitab, içimizdəki donmuş dəniyə enən balta kimi olmalıdır.
- İşsizlik bütün pisliklərin qaynağı, bütün bələlərin tacıdır.
- Hədəf var, yol yox; bizim yol dediyimiz, bir fasilə məkanıdır...
- Dünya ilə arandakı döyüşdə, dünyanın yanında ol.
- Sonsuzluq yolunda belə asanlıqla irəliləyə bildiyinə heyrlənən birisi vardı. Amma əslində o, gerçəkdə sürətlə üzəsağı diyirlənirdi.
- Özünü sonsuzacan kiçiltmək, ya da sonsuz kiçik olmaq. Birincisi mükəmməllik, yəni hərəkətsizlikdir; İkincisi başlangıç, yəni hərəkətdir.
- Müəyyən bir nöqtədən sonra geri dönüş yoxdur. Amma ilk öncə bu nöqtəyə çatmaq lazımdır.
- Qiyamət gününü belə adlandırmağımızın səbəbi ancaq bizim zaman anlayışımızdan irəli gəlir. Əslində, bu, məhkəmədir.
- Əgər oxuduğumuz bir kitab bizi başımıza vurulan bir zərbə kimi sarsıtmırsa, niyə zəhmət çəkək ki?
- Özünü insanlığa baxaraq sına. Şübhə edəni şübhəyə, inananı inanca aparar bu.

Hazırladı: NARINGÜL

Bu səhifəni
uşaqlar, ye-
niyətmələr
üçün hazır-

lamışıq. Amma bu, heç də o
anlama gəlməsin ki, səhifəmi-
zi oxuyarkən böyükler zövq al-
mayacaq. Mütləq alacaqlar, çünki
elm öyrənmək, savad almaq insanın
əbədi, həmişəcavan arzularındandır.
Bəşəriyyət zaman-zaman adamları iki yerə
bölüb: savadlılara və bisavdlara. Bütün sivi-
lizasiyalar ona görə sivilizasiya olub ki, içində-
ki savadlı kəsim, düşünən insanlar artıb, fərqli bir
mədəniyyət yarada bilib.

Müasir dövrdə elmə, biliyə can atmaq daha vacibdir,
çünki dünənə kimi qarşımızda bir sirr olaraq qalan çox
mətləblər artıq çözümlə çözümlə gedir, bildiklərimiz artır, bil-
mədiklərimiz azalır. Amma nə qədər öyrənsək də, bilmə-
diklərimiz bildiyimizdən qat-qat çox olaraq qalacaq.
Səhifəmizi müntəzəm izləsəniz, minlərlə mürəkkəb
sualın sadə cavabını tapacaqsınız. Bu mətləblərin ək-
səriyyəti ilə orta məktəbdə rastlaşmışıq, amma təəssüf
ki, dərslərimizin, nədənsə həmişə qəliz olan elmi dili
ucbatından çox şey əxz edə bilməmişik.

Biz heç də o iddiada deyilik ki, "Hər suala bir cavab"
rubrikamızı izləyə-izləyə savadlanacaq, alim olacaqsı-
nız. Məqsəd uşaqlarımızın dünyagörüşünü genişlən-
dirmək, onları həmişə diqqət mərkəzində olan maraqlı
həmsöhbətə çevirməkdir.

İlqar ƏLFİ

Metal nədir?

Metal nədir? Bu suala dəqiq cavab vermək elə də asan deyil. Əgər fiziki xassələrini götürsək, metal parlaq rəngi olan, istilik və elektriki yaxşı keçirən maddədir. Lakin bu keyfiyyətlərə metal olmayan maddələr də malik ola bilər. Metallar bir-birindən sərtliyi, sıxlığı, döyülmə və dartılma qabiliyyəti ilə də fərqlənirlər (Döyülmə qabiliyyəti deyəndə, metalın dəmirçi çəkici və press; dartılma qabiliyyəti deyəndə isə ondan sim çəkmək imkanları nəzərdə tutulur). Hər bir metalın müəyyən ərimə temperaturu və başqa metallarla birləşərək xəlitələr yaratmaq bacarığı olur.

Adi otaq temperaturunda cıvədən savayı bütün metallar bərk maddədir. Bəzi metallar (məsələn, qızıl) təbiətdə təmiz şəkildə tapılır, amma onların əksəriyyəti başqa elementlərlə qarışmış vəziyyətdə olur. Onlar daha çox, sulfidlər, oksidlər, karbonatlar və silikatlar şəklində, əsasən, qranit və digər dağ süxurlarıyla qarışmış halda olur. Bir çox metalları filizlərin tərkibində, başqa metallarla qatışıq halda tapırlar. Onlara qurğuşun, sink, dəmir, mis, xrom, nikel və başqaları aiddir.

Bəzi metallar təbiətdə o qədər nadir tapılır ki, ondan azca əldə etmək üçün onlarla ton filizə ehtiyac olur. Məsələn, radium da belə nadir metallardandır. Təbii xammaldan təmiz metallar, onların xəlitələrini əldə etməklə məşğul olan sənaye sahəsinə metallurgiya deyilir. Bir çox metallar təmiz halda elə xassələrə malikdir ki, onlardan bu və ya başqa məqsədlə istifadə etmək mümkündür. Ona görə də sənayedə, adətən metalların müxtəlif kimyəvi birləşmələri xəlitəsi daha geniş yayılıb.

Bu səbəbdən dəmirin karbonla birləşməsi olan polada da başqa metallar əlavə edilir, məsələn, xrom, volfram, vanadium və sair. Bəzi metallar canlı orqanizmlərin yaşaması üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir.

Belə metallara dəmir, kalsium, natrium, maqniyum və kalium aiddir. Orqanizmin normal inkişafı üçün az miqdarda olsa belə, mis, alüminium və marqans vacibdir.

Alüminium nədir?

Alüminium dəmirdən, təxminən üç dəfə yüngül olan gümüşü-ağ rəngdə metaldir. Ondən tük nazikliyində sim çəkmək, vərəq nazikliyində təbəqə düzəltmək mümkündür. Siz bəlkə də alüminiumun Yer üzündə ən geniş yayılmış metal olduğu barədə fakta təəccüblənərsiniz. Amma elədir ki, var. Alüminiumun Yer qabığının təxminən 8 faizini təşkil edir.

Lakin təbiətdə alüminium heç vaxt təmiz şəkildə mövcud olmur. Başqa elementlər və maddələrlə asan əlaqəyə girdiyindən o, həm torpağın, həm də dağ süxurlarının tərkibində tapılır. Bir çox gözəl qiymətli daşlar – safir, yaqut, süleymanşağı və başqaları alüminiumun birləşmələridir. Alüminiumun qarışıqlardan ayrılması çox çətin başa gələn proses olduğundan, uzun müddət onun qiyməti də baha idi.

1886-cı ildə kimyaçı-alim Çarlz Martin Holl bu metalı külli miqdarda almaq üçün ucuz üsul tapdı. O, alüminium, natrium və fluor birləşməsi olan kriolit kiçik miqdarda alüminium oksidi ilə əritdi. Sonra qarışığı qranit qaba töküüb ondan daimi elektrik cərəyanı buraxdı. Bir-iki saatdan sonra qabın dibində təmiz alüminiumdan ibarət xırda, parlaq "düyməciklər" aşkar etdi. Bu üsul indiyədək dünyada istehsal olunan bütün alüminiumun əsasında durur. Kriolit yer üzündə yalnız Qrenlandiyada tapılıb, amma onu süni yolla da almaq olur. Alüminium üçün əsas xammal boksitlərin tərkibindəki alüminium oksididir. Boksit yataqları isə dünyanın bir çox regionlarında var.

Hər suala

Alüminium mətbəx əşyalarının düzəldilməsi üçün az qala ideal materialdır. O, istini yaxşı keçirir, asan təmizlənir. Amma bu metal təyyarələrdə və mühərrik hissələrində lap əvəz olunmazdır.

Talk nədir?

Talk insana bəlli olan mineralın ən yumşaqıdır. O qədər yumşaqdır ki, hətta dırnaqla belə qaşımaq olur. Talk gümüşü-ağ, yaxud yaşılmtıl rəngdə mineralın xırdaca hissəciklərinə deyilir. Bərk formada olan talk, qədim zamanlardan məlumdur. Qonur ləkələri olan, çox yumşaq, əl vurarkən yağlılığı hiss olunan bozumtul, yaxud yaşılmtıl mineral sabundaşı adıyla tanınır. Talkın ən yaxşısını İtaliyada, Pyemont şəhərində çıxarırlar.

Lakin bu mineralın yataqları İngiltərə, Kanada, Almaniya, Rusiya, Zimbabvedə də var. Ən böyük talk ehtiyatı isə Birləşmiş Ştatların Atlantik sahillərindədir. Sabundaşının istilikdən qoruma xüsusiyyətlərinə görə qədim zamanlarda ondan çox vaxt mətbəx ləvazimatı düzəldirdilər və bu səbəbdən ona hələ "qab daşı" adı da qoymuşdular. O, həm də borular, su çanaqları istehsalında da kara gəlirdi. Sabun daşı turşularda pis əridiyinə görə, ondan kəsilmə lövhələrlə yeyici məhlullar saxlanan laboratoriya qablarının dibini və divarlarını örtürülür.

Qədim misirlilər bu mineraldan tilsimli təberrüklər və gözmuncuqları kəsir, onun üzərini rəngli mina ilə örtürdülər. Yer üzündə olan bütün talkın dördü üç hissəsindən kosmetik vasitələrin, minalı kaşı təbəqələrin və başqa keramik məmulatların, kağızın, rezinin və örtük materiallarının istehsalında istifadə olunur.

Uran nədir?

Uran yer üzündə milyardlarla ildir ki var, lakin insanların çoxu onun barəsində nüvə silahının kəşfi və atom elektrik stansiyalarının yaranmasından sonra xəbər tutdu.

Uran, kimyəvi elementlərin ən ağırlarından biridir. O metaldır və yer qabığında uranın miqdarı cıvə və gümüş kimi qədim zamanlardan bəlli olan metallardan çoxdur. Uran filizi yataqları planetimizin bir çox yerlərində tapılıb. Xüsusilə Rusiya, Kanada, Birləşmiş Ştatlar, Zair və bir sıra başqa ölkələr uran ehtiyatları ilə zəngindir. Təmiz metal uran elə gümüş kimi parlaq olur. Lakin onu cəmi bir neçə dəqiqə havada saxlasan, metal parlaqlığını itirir və qəhvəyi çalar alır. Onun üzərində uran oksidindən ibarət təbəqə əmələ gəlir. Həmin təbəqənin yaranmasına isə uranın oksidləşməsi deyirlər. Bu təbəqə metalın üzərində əmələ gələrək onun daha dərindən oksidləşməsinə imkan verir.

Uranın bir çox başqa elementlərdən fərqi bundadır ki, o, təbii radioaktivliyə malikdir. Bu, o deməkdir ki, uran atomları öz-özünə tədricən dəyişir, özündən gözlə görünməsi mümkün olmayan müəyyən şüalar buraxır. Bu şüalar üç növ olur – alfa, beta və qamma şüalanma. Uran atomlarında baş verən dəyişikliklər prosesində onlar başqa radioaktiv elementlərə çevrilir. Amma yeni yaranan element də sabit deyil, çevrilmə də, şüalanma da, təbii ki, davam edir. Bu proses radioaktiv olmayan bir element yarananaqədək davam edir. Bu çevrilmə prosesində 14 mərhələ var. Onların birində bizə yaxşı bəlli olan radium, sonuncusunda isə qurğuşun əmələ gəlir.

Qurğuşun radioaktiv element deyil və bu səbəbdən, onun yaranmasıyla çevrilmə prosesi başa çatır. Uranın qurğuşuna çevrilməsi milyardlarla il çəkir. Uranın bir neçə izotopu olur. Eyni elementin müxtəlifçəkili atomlarına izotop deyilir. İzotopun atom çəkisi elementin adından sonra yazılır. Atom bombaları üçün material, atom elektrik stansiyaları üçün yanacaq olaraq uran-235-dən istifadə olunur.

Həmin məqsədlərlə istifadə edilən başqa element isə plutoniumdur ki, ona təbiətdə təmiz şəkildə rast gəlmək olmur. Plutoniumu urandan xüsusi qurğuların köməyiylə alırlar.

Radioaktiv yağıntılar nədir?

Nüvə partlayışı nəticəsində - nüvə silahının sınağı, yaxud atom elektrik stansiyasında qəzadan sonra – havaya qalxan və sonra yerə enən toza radioaktiv yağıntılar deyilir. Bu toz ətrafdakı hər şeyi ona görə zəhərləyir ki, özü radioaktivdir. Bu, o deməkdir ki, bu tozun tərkibində öz-özünə parçalanmaq qabiliyyəti olan müəyyən növ atomlar var. Bu atomlardan hər biri dağılarkən az miqdarda enerji və materiya ayrılır ki, bu hadisəyə radiasiya deyilir.

Nüvə bombasının partlayışı zamanı böyük miqdarda istilik ayrılır və çoxlu radioaktiv atomlar əmələ gəlir. Bu atomlar partlayış nəticəsində havaya qalxan torpaq hissəcikləri ilə qarışaraq çoxtonluq radioaktiv toz buludu əmələ gətirir. Bir müddətdən sonra bu toz, radioaktiv yağıntı şəklində yerə tökülür. Buludun ən ağır hissəcikləri yer üzünə partlayışdan sonrakı ilk dəqiqələrdə, yaxud saatlarda yağır. Lakin daha yüngül hissəciklər atmosferdə uzun müddət qalır. Külək onları aylar, hətta illər uzununu Yer kürəsinin başına dolandıra bilər. Lakin axırda bu toz mütləq yağış, qar və dumanla yerə tökülür.

İnsan dərisinə düşən radioaktiv yağıntıları su ilə yumaq olar. Lakin orqanizmin daxilində düşən radioaktiv toz uzun illər orada qala bilər. Bu toz zərərçikləri bədəndə hava ilə, qida ilə düşür. Özü də ikinci, daha geniş yayılıb. Radioaktiv toz bitkilərin yarpaqları, meyvələri üzərinə düşür, torpağı zəhərləyir. Torpaqdan bu radioaktiv atomlar köklər vasitəsilə bitkilərə keçir.

Əgər insan bu bitkilərdən qida kimi istifadə etməsə belə, onları heyvanlar yeyə bilər. Bu yolla zəhərlənmiş heyvanların ətindən isə insan da yeyə bilər, başqa heyvanlar da. Orqanizmin daxilində düşən radioaktiv atomlar canlı hüceyrələri tələf edən, ya da on azından onların müxtəlif xəstəliklər qarşısında müqavimətini azaldan ziyanlı radiasiya törədir.

Mütəhərrik qumsallıq nədir?

Yer kürəsinin çox yerlərində insanlar əsrlər boyu mütəhərrik qumsallıqların qarşısında qorxu keçiriblər. Onların haqqında xalq arasında dəhşətli əfsanələr dolayıdır. Deyirdilər ki, guya bu qumsallıqlar adamı bətninə çəkib uda bilir.

Lakin yadda saxlamaq lazımdır ki, belə qumsallığa ayaq basarkən çox ehtiyatla hərəkət etmək lazımdır. Bu, quma, imkan verəcək ki, sizin bədəninizi su kimi qucsun – elə bil suda üzürsünüz. Bu halda həyatınıza heç bir təhlükə olmayacaq.

Gips nədir?

İnsanların gipsdən istifadəsi o qədər genişləniş ki, son illər dünyada onun istehsalı iki dəfə artıb. Alova və suya davamlılığına, soyuğu pis keçirməsinə görə, bu materialdan tikintidə, divarların üzlənməsində çox geniş istifadə edirlər. Yeri gəlmişkən, gips blokları və kərpicləri mişarla kəsmək, onları taxta kimi mıxlamaq da mümkündür.

Şifer nədir?

Milyon illər qabaq xırdadənəli gil hissəcikləri göllərin, daxili dənizlərin dibinə çökərək yumşaq lil əmələ gətirirdi. Bir müddətdən sonra bu çöküntü bərkiyir, şist yaranırdı. O zamanlar yer qabığında daimi hərəkət vardı. Nəticədə, başqa dağ süxurlarıyla örtülmüş gilli şist təbəqələrində qırıqlar əmələ gəlirdi. O təbəqələrə üst layların təzyiqi elə güclü olurdu ki, şist presslənərək şifer adı ilə tanınan başqa bir material əmələ gəlirdi. Gil hissəcikləri göllərin, dənizlərin dibinə səliqəli laylar şəklində yatır və onlar şistin şiferə çevrilməsindən sonra belə, öz formalarını itirmirdilər. Məhz buna görə də biz bu gün onu geniş, nazik təbəqələrə bölə bilirik.

terlərdən qalxır, avtomobil və digər nəqliyyat vasitələrinin qazlarının, hətta okean dalğalarının tərkibində olur. Bəlkə də adını sonuncu çəkdiyimiz mənbə sizə inandırıcı görünməz. Həqiqətən də, okean suyu toz mənbəyi necə ola bilər axı?

Sizə maraqlı bir fakt deyək. Bilirsiniz ki, hər il okeandan yer atmosferinə 2 000 000 000 ton müxtəlif duz düşür? Su buxarlanaraq buxara çevrilir, okean sularında olan kimyəvi elementlər isə havada qalır. Yəqin sizlərdən hər kəs toz qasırgası deyilən təbiət hadisəsi barədə eşidib. Bu hadisəyə təbii bitki örtüyünün quraqlıq ucbatından məhv olduğu nahiyələrdə rast gəlmək olar. Belə qasırga zamanı min tonlarla toz havaya qalxır, 3000 kilometr və daha artıq məsafəyə daşır!

Məsələn, 1933-cü ildə Birləşmiş Ştatların Yeni İngiltərə nahiyəsində (ölkənin şimal-qərb rayonu) ərazinin hər kvadrat kilometrə 10 ton toz yağmışdı. Qasırga nəticəsində Afrika səhrasından qalxan toz Londona, Avropanın digər böyük şəhərlərinə kimi gəlib çıxmışdı! Ümumiyyətlə, atmosferdə daim külli miqdarda toz olur. Birləşmiş Ştatlar ərazisinə hər il 43 000 000 ton toz tökülür və onun təxminən 13 000 000 tonu insan fəaliyyətinin nəticəsidir.

Havanın tozla kirlənməsi iri şəhərlərin üzərindən asılan kir dumanın başlıca səbəbidir. Hal-hazırda bütün inkişaf etmiş ölkələrdə insan sağlamlığına və ətraf mühitə ziyan vuran bu hadisə ilə mübarizə üçün xüsusi üsullar tətbiq edilir.

Azot nədir?

Bütün canlı varlıqlar azota ehtiyac duyur, çünki o, həm bitkilərin, həm də insan və heyvanların orqanizmində mühüm rol oynayır. Azot insan bədəni üçün inşaat materialı rolunu oynayan zülalın tərkibinə daxildir. Bu maddələr olmadan heç nə böyüyə bilməz, yaralar sağalmaz, ölmüş hüceyrələr yenilənməz. Bizim nəfəs aldığımız havada 78 faiz azot olur. Yer kürəsinin hər kvadrat kilometrə 12 500 000 ton azot düşür.

Azot rəngsiz, dadsız, qoxusuz qazdır. O, suda lap azacıq əriyir. Çox aşağı temperaturalarda, yaxud yuxarı təzyiqdə azot mayeyə çevrilir. Adi atmosfer təzyiqi şəraitində azot maye halına mənfə 210 dərəcədə keçir.

Zahirən adama elə gəlir ki, havada bu qədər azot varsa, canlı orqanizmlərin bu qaza olan ehtiyacını ödəməkdə heç bir problem olmamalıdır.

Toz nədir?

Toz havadan asılı vəziyyətdə qalan xırda bərk hissəciklərdən əmələ gəlir. Tozu bir qayda olaraq, yerdən külək qaldırır, sonra o, havada müxtəlif axınlarla düşərək hərəkət edir, axırda ya yerin cazibə qüvvəsi, ya da yağıntı vasitəsilə yerə enir. Tozun mənbəyi çox müxtəlif ola bilər. O, həm torpağın eroziyasından əmələ gəlir, həm vulkan püskürərkən kra-

bir cavab

Əslində isə mütəhərrik qumsallıqların belə bir gücü yoxdur. Əgər onun nə olduğunu və özünü qumsallıqda necə aparmalı olduğunuzu bilsəniz, ondan ziyan görmək mümkün deyil. Yaxşı, onda mütəhərrik qumlar, yaxud başqa adıyla desək, üzən qumlar nədir? Bu, açıq rəngli, yumşaq qumdur ki, tərkibində çoxlu su olur. Zahirən görkəmindən adı qumdan heç nəylə fərqlənir.

Lakin onların arasında, hər halda fərq var: mütəhərrik qumsallıqlar ağır şeylər üçün bünövrə ola bilməz. Bu qumsallıqlar adətən iri çayların yataqlarına yaxın, əydamli sahillərdə olur. Onların altında yapışqanlı, sərt gil təbəqə yerləşir. Bu təbəqə suyu yerin altına buraxmır. Ona görə də yağış, daha çox çay suyu bu qumsallıqlarda toplanır. Qeyri-düzgün quruluşu, iti ucları olan adı qum dənəciklərindən fərqli olaraq, mütəhərrik qumsallıqların qum dənəcikləri çox xırda və kürəşəkilli olur. Onların altında yığılan su, qumu yumşaldır və qum dənəcikləri sanki suyun üzünə qalxır. Elə ona görə də bu qumsallıqlar üzərlərində ağır obyektlər saxlaya bilmir.

Mütəhərrik qumsallığın qumdan ibarət olması da vacib deyil. Onun üçün istənilən yumşaq torpaq, qumla lilin qarışığı, lillə xırda çınqılın qarışığı yararlıdır. Mütəhərrik qumsallıqlara ayaq basan insan qumabatmır.

Gipsin az miqdarda sementlə və digər komponentlərlə qarışığından suvaq adlanan inşaat materialı alırlar. Bu material müasir binaların tikintisində geniş istifadə olunur. Yaxşı, bəs gips özünü nədir? Gips, kalsium sulfat adlanan mineralın su ilə qarışığıdır.

Gipsin yarımsəffaf növü də var. Onun adına selenit deyirlər. Daha bir gips növü isə alebastrodur – o, parlaq olur. Gips torpağın altında müxtəlif dərinliklərdə yerləşən qalın laylardan çıxır. Bu layların bəzisi yer səthinə lap yaxın olur, digərləri çox dərinə yerləşir. Birləşmiş Ştatların Texas ştatında yüz kvadrat kilometrə sahəni əhatə edən, qalınlığı 100 metrədən artıq gips layları aşkar edilib. Maraqlı bir faktı diqqətinizə yetirək: gipsdən hələ qədim Misir zamanından divarların və tavanların süvanması məqsədiylə istifadə olunub.

Təmiz gips və onun qum, yaxud əhənglə qarışığından tökmə bəzəklər, üzlük təbəqələri, dekorativ suvaq düzəldilir. Onları kərpic, hətta bütöv divar blokları düzəltmək də mümkündür. Film çəkilişlərində, tamaşalarda dekorasiyanı da əsasən gipsdən hazırlayırlar; diş həkimləri, heykəltəraşlar bu materialdan daim istifadə edirlər.

Gips ucuz inşaat

Onun tərkibində çoxlu su olduğuna görə, bu qumlarda elə sudakı kimi üzmək olar. Özünü də bu qumlar sudan sıxdır deyən, onun üzündə qalmaq daha asandır.

materialdır və onun ehtiyatları yer üzünün bütün nahiyələrində boldur.

Amma əslində, təbiətdə yalnız paxlakimilər ailəsindən olan bitkilər azotu havadan ala bilər. Bütün qalan canlı orqanizmlər, o cümlədən insan təmiz azotu mənimsəyə bilmir. İnsanlar orqanizmlərinə zəruri olan azotu almaq üçün bəzi bitkilərdən, yaxud otyeyən heyvanlardan hazırlanmış qida qəbul edirlər. Biz nəfəs alanda havadakı azotu da ciyərlərimizə çəkirik. Lakin ciyərlərimiz oksigendən fərqli olaraq, azotu qətiyyətlə mənimsəmir – biz onu sadəcə olaraq çölə buraxdığımız hava ilə çıxarıyıq.

Lakin azotun atmosferdə varlığı ona səbəb olur ki, biz oksigeni həddindən artıq qəbul etmirik. Oksigenin artıqlığı da onun azlığı qədər təhlükəlidir. O ki qaldı başqa canlılara, onlar azotu başqa elementlərlə birləşmə şəklində bitkilər və başqa heyvanlar vasitəsilə qəbul edirlər.

Azot başqa elementlərlə çox çətin reaksiyaya girir. Məsələn, onun oksigenlə əlaqəsi yalnız çox yüksək temperatur əmələ gətirən şimşək çaxması zamanı baş verir.

Spirit nədir?

Yer üzündə saysız-hesabsız spirtlər var. Onların arasında ən geniş yayılan alkoqollu içkilərdə istifadə olunan etil spirtidir. Etil spirtini nişasta və şəkərdən alırlar. Onu buğda, çovdar, qarğıdalı, meyvə-tərəvəzdən də almaq mümkündür. Xammal kimi nişastadan istifadə edəndə, o, əvəlcə şəkərə çevrilir, yalnız bundan sonra qızcırma nəticəsində şəkərdən etil spirti alınır. Məsələn, İrlandiyada spirti kartofdan, Birləşmiş Ştatlarda isə qara patkadan alırlar.

Bəs sizin xəbəriniz var ki, spirtdən həm də yanacaq kimi istifadə etmək olur? O, hətta daxili yanma mühərriklərində benzinin əvəzicisi də sayılır. Mühərriklərdə istifadə üçün ona başqa qarışıqlar da əlavə edilir. İkinci Dünya müharibəsi illərində benzin qıtlığı yaşayan ölkələrdə spirtdən yanacaq kimi istifadə olunurdu. Spirit sudan yüngül olsa da, bu iki maye müxtəlif nisbətlərdə asanca qarışaraq sudan aşağı temperaturda donan mayelər əmələ gətirir. Bu qarışıqlara antifriz deyilir və ondan maşınların soyutma sistemlərində, radiatorlarda istifadə edirlər.

Spirit həm də həlledici kimi geniş yayılıb. Onun bu keyfiyyəti, məsələn, lak istehsalında kara gəlir.

Bundanda başqa spirt xloro-

form və efir kimi ağrıkəsicilər düzəldərkən, rəng əlavələri, duru məhləmlər və sirkə istehsal edərkən də lazım olur.

Spirit antiseptikdir, yəni dezinfeksiyaedici, çürümə və iltihabəleyhinə vasitədir. Ona görə də muzeylərdə, xəstəxanalarda tez xarab olan nümunələri spirtlə saxlayırlar.

VOE

N 49(58) 25.12.2015

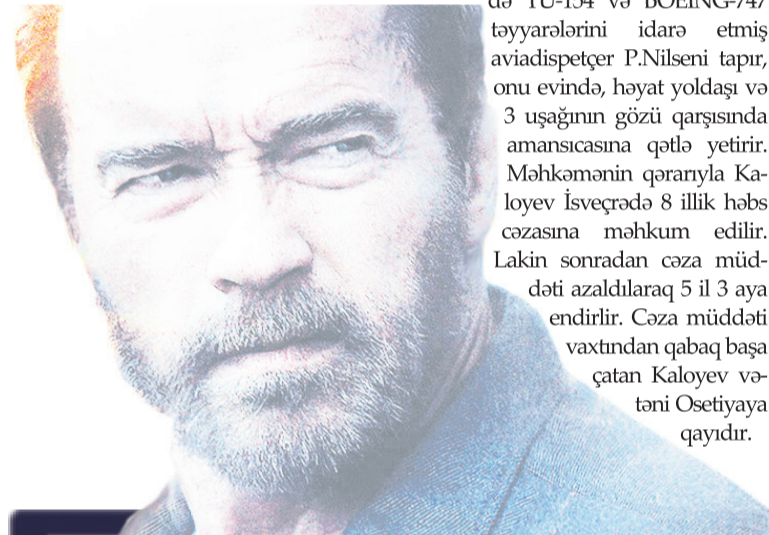
Arnold Şvartsenegər Vitali Kaloyev rolunu ifa edəcək

Worbyou.ru saytının verdiyi xəbərə görə, məşhur aktyor Arnold Şvartsenegər rejissor Daren Aronofskinin "478" adlı kriminal dramında çəkilib. Film 2002-ci ildə osetin Vitali Kaloyevin həyatında dərin iz buraxmış hadisələrdən bəhs edir.

Belə ki, Kaloyev həmin il Almaniya təyyarə qəzasında bütün ailə üzvlərini itirmişdi. "Hollivud Reporter" in məlumatına əsasən, həmin qəzada Kaloyevin həyat yoldaşı və uşaqlarından başqa, 71 adam həlak olmuşdu.

Şvartsenegər bu filmə çəkilməklə aktyor karyerasını uğurla davam etdirir. Filmin əsas süjet xəttini təyyarənin qəzaya uğraması və ondan sonra baş verən hadisələr təşkil edir. 2002-ci ildə TU-154M təyyarəsi BOEING-747 təyyarəsi ilə toqquşur və Almaniyanın Bodən gölü ətrafında yerə düşür. Fəciə nəticəsində 49-u uşaq olmaqla, 71 nəfər həlak olur. Altı ay araşdırma aparılmasına baxmayaraq, hadisənin günahkarları aşkar edilmir. Kaloyev isə "Skyguide" yerüstü idarə mərkəzində TU-154 və BOEING-747 təyyarələrini idarə etmiş aviadispetçer P.Nilseni tapır, onu evində, həyat yoldaşı və 3 uşağının gözü qarşısında amansızcasına qətlə yetirir.

Məhkəmənin qərarıyla Kaloyev İsveçrədə 8 illik həbs cəzasına məhkum edilir. Lakin sonradan cəza müddəti azaldılaraq 5 il 3 aya endirilir. Cəza müddəti vaxtından qabaq başa çatan Kaloyev vətəni Osetiyaya qayıdır.

Oxucuların nəzərinə

Tərcümə Mərkəzinin nəşr etdiyi (Xuan Rulfo – "Pedro Paramo", Matilda Urrutia – "Pablo Nerudayla yaşanan ömür", "Latın Amerikası romanı", "Xilas yolunun yolçuları", "Bəşəri poeziya", Ernest Heminqvey – "Qadınsız kişilər", Akutaqava Rünoske – "Tanrıların istehzası", Jasmina Mixayloviç – "Xəzər dənizinin sahillərində", "Serbcə-Azərbaycanca lüğət", "Sözün Aydını", Oljas Süleymanov – "Az-Ya", "Candles (101 verses)" (şeir antologiyası), "Çexovdan Markesə qədər", "Modianonun seçilmiş əsərləri", "Boliviya gündəliyi") kitabları şəhərin aşağıdakı kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

- Akadem. Kitab mağazası
- Kitab klubu mağazası
- Akademiya Kitab Mərkəzi
- Kitab.Az mağazası
- (28 may metrosu ətrafındakı kitab mağazaları)

Aydan Salahovanın Londonda fərdi sərgisi açılacaq

2016-cı il, 13 yanvar - 28 fevral tarixlərində Londonda "Saatchi" qalereyasında tanınmış azərbaycanlı rəssam Aydan Salahovanın "Revelations" adlı fərdi sərgisi açılacaq.

"Tsukanov Family" Fondu tərəfindən təqdim olunan sərginin kuratoru Cenni Kristenssondur. Ziyarətçilərə Aydan Salahovanın yeni əsərləri ilə yanaşı, 2012-ci ildə Moskvanın "Multimedia art" muzeyində sərgilənən əsərləri də təqdim olunacaq. Sərgiyə VIP baxış yanvarın 12-də baş tutacaq.

Qeyd edək ki, Aydan Salahova Azərbaycanın görkəmli rəssamı Tahir Salahovun qızıdır. Moskvada yaşayan A.Salahova 1992-ci ildə Rusiyada ilk müasir incəsənət qalereyalarından birini ("Aydan") açıb. Salahovanın əsərləri Tretyakov qalereyasında, Moskva Müasir İncəsənət Muzeyinin kolleksiyalarında, Roma və Nyu-York qalereyalarında saxlanılır.

A.Salahovanın işləri bir çox beynəlxalq incəsənət sərgilərində, 1991 və 2011-ci illərdə Venesiya Biennalesində, eləcə də 2007-ci ildə İkinci Moskva Müasir İncəsənət Biennalesində nümayiş olunub.

Müsəlmanları təhqir etdi, yarışmadan qovuldu

○ "Miss Amerika" gözəllik yarışmasına qatılan Puerto-Rikodan olan gözəl Destini Velet müsəlmanlara qarşı tvitlərinə görə yarışmadan qovulub.

Xarici KİV-lərin məlumatına görə, o, "hamımız müsəlmanıq" deyən rejissor Maykl Muru hədəf alaraq yazıb:

"Müsəlmanların Allahu ilə xristianların, yəhudilərin Allahu eyni deyil. Müsəlmanlar onlarla qarışdırıla bilməz. Çünki nə xristianların, nə də yəhudilərin müqəddəs kitablarında terror haqqında heç nə yoxdur".

Bu ifadələrinə görə tənqid olunan Velet, sonra üzr istəyib: "Ömrüm boyu təhqirə və təkəbbürə qarşı olmuşam. Belə bir çıxış etməyi əsla istəməzdim. Çətin vəziyyətdə qoyduğum hər kəsdən üzr istəyirəm".

Aktyor Leonardo di Kaprio Rusiya vətəndaşlığı almaq istəyir. Rusiya mətbuatının yaydığı xəbərə görə, Jerar Depardye, Keri-Hiroyuki Taqavadan sonra indi də Hollivudun yarışqılı aktyoru bu arzuda düşüb.

Leonardo di Kaprio "Planet Today" -ə müsahibəsində Rusiyanı çox sevdiyini və ekranda Lenin obrazını canlandırmaq istədiyini dilə gətirib.

O, Leninin cavanlığına oxşadığını deyib. Hətta bildirib ki, belə bir film çəkilsə, prodüserliyi də öz üzərinə götürər.

Aktyor hələ 2010-cu ildə "Komsomolskaya pravda" qəzetinə müsahibəsində İosif Stalinin obrazını canlandırmaq istədiyini də bildirmişdi. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, aktyorun nənəsi Yelena Stepanovna Smirnova milliyyətə rusdur.

Smirnovanın ailəsi Rusiyada baş verən 1917-ci il Oktyabr inqilabından sonra Almaniya mühacirət edib. Daha sonra Yelena Vilhelm İndenberqə arə gedərək, Helena İndenberq olub. 1955-ci ildə isə Vilhelmlə Helena Amerikaya köçüblər. Yəni Leonun anası alman və rus mühacirlərinin ailəsində doğulub.

Onu da əlavə edək ki, buyaxınlar da Leonardo di Kapriounun çəkildiyi yeni "Sağ qalmış" ("Revenant") adlı filmin təqdimatı keçirilib.

Hollivudun "Şöhrət Xiyabanı"nda Kventin Tarantinonun da ulduzu olacaq

Amerikanın məşhur rejissorlarından sayılan Kventin Tarantino da Hollivudun "Şöhrət xiyabanı"nda ulduzunu alıb. Bu münasibətlə keçirilən tədbirə rejissorun pərəstişkarları və sənət adamları Demian Bişir, Tim Rot, Uolton Qoqqins, Pamela Qrir toplaşblar. Mərasimə aktyorun yaxın dostu - həmin gün doğum gününü qeyd edən aktyor Samyuel Cekson da qatılıb. Jurnalistlərlə söhbətində rejissor bu hadisədən qürur duyduğunu bildirib. "Mən bilmirdim ulduzum harada olacaq. Elə bildirdim ki, onu xiyabanın aşağı hissəsində yerləşdirəcəklər. Mən burada 7 yaşında olanda ilk dəfə filmə baxmışam. Ancaq ağıma gəlməzdi ki, nə vaxtsa burada mənim də adım olacaq" - deyərək, Tarantino bildirib.

Xatırladaq ki, "FHM" jurnalının araşdırmasına əsasən, Kventin Tarantinonun çəkdiyi filmlər 6 il ərzində "Bütün dövrlərin və xalqların 100 ən yaxşı filmi" siyahısında yer alıb.

Onu da qeyd edək ki, Hollivudda "Şöhrət xiyabanı"nda ilk dəfə 1958-ci il avqustun 15-də aktyor Preston Fosterin ulduzu "parlayıb". Hal-hazırda Xiyabanda 2500-ə yaxın ulduz var.

Hazırladı: NARINGÜL

Leonardo di Kaprio vətəndaşlığını dəyişmək istəyir

